

22—27 oktober

Debatter m. m.

Torsdagen den 22 oktober

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Nilsson i Agnäs (m) ang. förundersökningarna i Kaitumområdet	3
fru Anér (fp) ang. sekretesskyddet vid 1970 års folk- och bostads- räkning, herr Nordstrandh (m) ang. behandlingen av frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen samt herr Romanus (fp) ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen	4
herr Björkman (m) ang. undantagande från mervärdebeskattningen för medförande av motorfordon på Gotlandsbåtarna	10
herr Larsson i Umeå (fp) ang. tillsättande av utredning om kost- nadsfördelningen mellan stat och kommun	12
herr Hovhammar (m) ang. lättnader i kreditläget för mindre och medelstora företag	14
herr Nilsson i Agnäs (m) ang. sysselsättningsfrämjande åtgärder i Umeå	15
herr Westberg i Ljusdal (fp) ang. utbetalning månadsvis av barn- bidrag	15
herr Wiklund i Stockholm (fp) ang. framläggande av förslag med anledning av narkomanvårdskommitténs slutbetänkande	16
herr Wennerfors (m) ang. obligatorisk begravningsförsäkring inom den allmänna försäkringen	18
herr Westberg i Ljusdal (fp) ang. kontrollen av trafikanters beteende vid övergångsställen	19
herr Börjesson i Falköping (cp) ang. skyddet för den personliga integriteten vid upprättande av databanker och herr Wiklund i Stockholm i samma ämne	20

	Sid.
herr Börjesson i Falköping (cp) ang. utredning om ordningen för körkortsindragning	22
fru Eriksson i Stockholm (s) ang. förslag om utbyggnad av Kaitumälven	23
herr Nilsson i Tvärålund (cp) ang. förslag i anledning av framlagt skogsproduktionsprogram	28
herr Källstad (fp) ang. de i gymnasiet använda läroböckerna i historia	29
Interpellationer av:	
fru Sundberg (m) ang. formerna för giftnämndens registrering av bekämpningsmedel, m. m.	31
fru Sundberg (m) ang. effektivisering av språkundervisningen i grundskolan och gymnasiet	32
herr Nilsson i Agnäs (m) ang. forskning om den svenska u-hjälpens historiska bakgrund	34
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Källstad (fp) ang. förfarandet vid beslut om vapenfri tjänst ...	36
herr Nordstrandh (m) ang. förlängning av normalstudietiden för moderna språk	36

Fredagen den 23 oktober

Meddelande om enkel fråga av herr Åsling (cp) ang. lokaliseringen av skogsinstitutet för norra Sverige	38
--	----

Torsdagen den 22 oktober

Kl. 15.30

§ 1

Svar på fråga ang. förundersökningarna i Kaitumområdet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **BENGTSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat statsministern om de förundersökningar — bl. a. i uppmätningen av boplatser och bostäder — som skett i Kaitumområdet utförts med beaktande av den samiska folkgruppens integritet. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Förundersökningar som görs inför en planerad vattenkraftutbyggnad måste utföras enligt bestämmelserna i vattenlagen. I denna föreskrivs att tillträde till fastigheter för att verkställa mätningar, avvägningar och andra undersökningsarbeten får ske först efter tillstånd från länsstyrelsen. Vidare föreskrivs att skada och intrång som vållas av undersökningsarbetet skall ersättas till fulla värdet.

För förundersökningar inom Kaitumområdet har vattenfallsverket erhållit länsstyrelsens tillstånd, som gäller till och med den 31 december 1970.

Alla undersökningar som erfordras för en planerad vattenkraftutbyggnad skall bedrivas med hänsynstagande till sakägarnas integritet.

Vidare anförde:

Herr **NILSSON** i Agnäs (m):

Herr talman! Samtidigt som jag tackar jordbruksministern för svaret på min

enkla fråga vill jag säga några ord i denna sak.

Jag har känt oro inom mig på grund av vad som sker i Norrbotten, i same-land. Hur har människorna det egentligen där? Är det sant som man läser i tidningarna om vad som hänt tidigare i jämförliga fall? Det är så att bit efter bit ätes upp av det land som en gång var samernas och som de betraktade som sitt livsutrymme. Det föreslås projekt som man genomför delar av, och sedan måste andra projekt nödvändigtvis följa. Samerna är i sådana fall ganska »rättslösa», tycks det.

I en artikel som jag läste i somras har en präst, verksam i Norrbotten, t. o. m. talat om »de förföljda». Han tog som exempel samerna i Vaisaluokta, som en gång blev tvångsförflyttade dit och sedan tvångsförflyttades på nytt. I den artikeln finns det uppgifter som jag inte kan stå för men som förbryllar mig, t. ex. att man gjort värdering och klassning av en del kåtor, t. o. m. invändigt, när samerna själva har varit frånvarande.

I det lämnade svaret säges att skada och intrång som vållas av undersökningsarbetet skall ersättas till fulla värdet, och då kan ju sättas ett frågetecken för vad som är fulla värdet av en kåta, ett flyttningsland eller ett kalvningssområde. Jag förutsätter att man i sådana fall verkligen försöker att göra samerna rättvisa. Det har emellertid från samernas eget håll, exempelvis av ombudsmannen Cramér i Svenska samernas riksförbund, anförts att samerna saknar förhandlingsposition. Samernas förbund är inte erkänt som företrädare för samerna i den utsträckning

Svar på frågor ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen

som vore önskvärd, utan det är kammarkollegium som är samernas ombud, trots att det kan inträffa att kammarkollegium samtidigt är kronoombud. De båda uppgifterna förefaller ju oförenliga, men faktum är att sådant förekommer.

Vidare blir man litet häpen när man på tal om samernas integritet hör att de i en mängd frågor liksom står under förmyndare — även om man kan bestrida att detta fula ord är rätt använt i sammanhanget.

Min förhoppning är nu att jordbruksministern verkligen beaktar den samiska folkgruppens svårigheter. Efter det att jag framställt min fråga läste jag i en tidning en intervju med jordbruksministern, där jag fick en del friska synpunkter, och därför kan jag med ännu större skäl hoppas att jordbruksministern beaktar denna fråga och ser till att skada och intrång genom undersökningsarbetet verkligen ersättes till fulla värdet och att den folkspillra det här gäller får sina rättigheter tillvaratagna.

Jag förutsätter att jordbruksministern också har uppmärksammat ombudsman Cramérs artikel, »De underprivilegierade samerna».

Jag tackar än en gång för svaret.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **BENGTSSON**:

Herr talman! Vad herr Nilsson i Agnäs här sade om sameombudsmannens artikel har inte ett dugg med den fråga att göra som vi nu diskuterar. Den gäller ju vattenlagen, och den lagen skiljer inte på same och annan svensk. De behandlas exakt likadant enligt vattenlagen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på frågor ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**, som yttrade:

Herr talman! Herr Romanus har frågat om jag anser det riktigt, att frågeformuläret i folk- och bostadsräkningen gjorts så omfattande och detaljerat, och om allmänheten getts tillräcklig information om motiveringen för detta. Fru Anér har frågat om jag anser att rimliga krav på sekretesskydd uppfyllts genom det vid årets folk- och bostadsräkning använda förfarandet. Herr Nordstrandh har frågat hur jag avser att skapa garantier för att uppgifterna till bostads- och hushållsräkningen inte sammanförs med i andra register samlade data om enskilda personer och därefter utnyttjas på annat sätt än som avsetts vid infordrandet av uppgifterna.

Folk- och bostadsräkningen är ett betydelsefullt underlag för samhällsplaneringen. Som exempel på användningsområdet för den statistik som bygger på materialet från folk- och bostadsräkningen kan nämnas planering av bostadsförsörjningen, åldringsvården och skolväsendet, bedömning av utvecklingstendenser på arbetsmarknaden samt planering för att kunna bedriva en effektiv regional politik. Uppgifterna ligger till grund för planeringen på såväl riks- som lokalplanet. För att folk- och bostadsräkningen skall kunna tjäna dessa ändamål krävs att frågorna görs relativt detaljerade.

När det gäller informationen till allmänheten om syftet med folk- och bostadsräkningen vill jag framhålla att statistiska centralbyrån har haft ett större informationsprogram än vid tidigare folk- och bostadsräkningar. Informationen har skett i form av bl. a. affischering på ca 30 000 arbetsplatser, TV-inslag, annonsering och särskild förhandsinformation till pressen.

Formerna för insamlingen och granskningen av uppgifterna överensstämmer med dem som tillämpades vid såväl 1960 som 1965 års räkning. Några olägenheter för enskilda personer till

Svar på frågor ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen

följd av förfarandet vid dessa tidigare räkningar har inte kommit till min kännedom. Principerna för årets folk- och bostadsräkning har i full enighet beslutats av riksdagen. De individuella uppgifter som lämnas vid folk- och bostadsräkningen åtnjuter sekretesskydd. Var och en som har befattning med uppgifterna är dessutom underkastad tystnadsplikt. Uppgifterna kommer endast att användas för vedertagna statistiska ändamål och viss kollationering av folkbokföringen. De kommer således inte att lämnas ut för andra ändamål.

Vidare anförde:

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Jag tycker ändå inte att rimliga krav på sekretesskydd uppfyllts i detta fall. Med rimliga krav menar jag nämligen helt enkelt sådana som av allmänheten uppfattas som betryggande. Det är alldeles riktigt att det finns bestämmelser om att den som man lämnar dessa uppgifter till inte får obehörigen yppa dem, men det är uppenbart att den bestämmelsen inte fått tillräcklig publicitet. Det har ju t. o. m. hänt att fastighetsägare låtit intervjuas i tidningar och talat om vad de nu vet om sina hyresgästers förhållanden.

Det är otillfredsställande att man själv måste ringa till centrala folkbokförings- och uppbördsbyrån för att få reda på att man kan lämna sin uppgift i slutet kuvert och göra anteckningar om detta på själva formuläret, så att det skall kunna kontrolleras att kuvertet inte blivit öppnat. Jag undrar — och det skulle vara högst intressant att höra statsrådets synpunkt på det — om inte förfarandet med slutet kuvert kunde få vara det normala, så att ingen blir känd som någon speciell hemlighetsmakare därför att han eller hon använder slutet kuvert. Man kan också tänka sig att det skulle föreligga rätt att skicka in kuvert 1* — *Andra kammarens protokoll 1970. Nr 33*

tet direkt till myndigheterna och bara lämna meddelande till fastighetsägaren om att så skett.

Det finns ingen bestämmelse om att fastighetsägarna skall påminnas om den tystnads- och sekretessplikt som de har enligt lagen; det är bara kommunernas granskningspersonal som får någon särskild utbildning därvidlag. När nu bostadsuppgifterna för varje gång innehåller alltmer ingående och personliga uppgifter är det ju desto viktigare att de som får ansvaret att samla ihop formulären också blir på lämpligt sätt påminda om vad som följer med det ansvaret. Att inte känna till lagen är givetvis ingen ursäkt, men det är också en klen tröst för den som råkar ut för den ofrivillige lagbrytaren. Det är stor skillnad mellan att veta att ens hemligstämplade uppgifter — och det är dem jag talar om — finns på statistiska centralbyrån, där personalen har ämbetsmannaansvar och i sin utbildning har fått påminnelse om vad detta ansvar innebär, och att veta att uppgifterna är i händerna på en person som man kanske ofta har att göra med och som inte fått någon utbildning eller påminnelse om sin lagliga plikt.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret, särskilt i vad avser slutet av detsamma som ju berör min fråga.

Den reaktion som insamlandet av uppgifterna i Bostads- och hushållsuppgift 1970 väckt — den överraskade också mig — vittnar om hur stor oro folk känner inför ett alltmer ingående faktainsamlande. Man är osäker om hur de insamlade uppgifterna kommer att användas, och man är rädd för att faktamaterialet kan missbrukas. Det är bakgrunden till min fråga. Jag menar att bestämda garantier måste kunna ges för att sekretessen bevaras och de uppgifter som är lämnade i årets folk- och bostadsräkning icke utnyttjas på annat

Svar på frågor ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen

sätt än som avsetts vid infordrandet av dem.

Finansministern säger i slutet av sitt svar till oss tre frågeställare: »Uppgifterna kommer endast att användas för vedertagna statistiska ändamål och viss kollationering av folkbokföringen. De kommer således inte att lämnas ut för andra ändamål.» Jag vill emellertid fråga, om det som här sägs också har relevans i vad gäller samkörning med andra data. De uppgifter som har lämnats i samband med den nu avslutade räkningen är väl inte i sig själva särskilt avslöjande, men tillsammans med andra uppgifter — alltså vid samkörning med andra data — kan de bli sedda i ett nytt ljus och därmed vara farliga för integriteten.

För samkörning måste det enligt min mening finnas vissa regler, och finns det inte det måste det skapas sådana. Jag vill trycka på den punkten och begära ett ytterligare förtydligande av finansministern i fråga om samkörning av de nu lämnade uppgifterna med andra data och vad som kan komma ut därav. Skall det bli stopp för en sådan samkörning? Efter vad jag förstår finns det inom statistiska centralbyrån planer på att göra upp ett centralt personregister. Fortsätter man därmed, eller skall det skapas regler för hur man får göra i det avseendet?

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Statistiska undersökningar är oerhört viktiga för samhällsplaneringen, för de flesta reformer behövs det faktaunderlag. Just därför är det angeläget att allmänheten har förtroende för de undersökningar som görs, i synnerhet för dem som företas av statliga organ. För att skapa ett sådant förtroende är det väsentligt att man inte i onödan ålägger människor att lämna uppgifter till myndigheterna. Beslutet om folk- och bostadsräkning fattades i enighet här i riksdagen, men det inbegrep ju inte själva omfattningen av frågeblanketten.

Man har ofta att välja mellan att göra en totalundersökning och att göra en stickprovsundersökning. En totalundersökning med skyldighet att lämna uppgifter är ett så drastiskt medel, att man verkligen måste motivera de frågor som ställs. Fördelen med en stickprovsundersökning är bl. a. att man kan använda mera ingående mätmetoder till samma kostnad och därmed få bort missförstånd, mätfel o. s. v. Dessutom är det lättare för den enskilde att lita på anonymitetsskyddet om han har blivit utvald slumpmässigt, än om alla människor är med i undersökningen.

Varje månad görs 18 000 intervjuer i arbetskraftsundersökningen, som delvis tar upp samma frågor som folk- och bostadsräkningen. Det är då naturligt att ställa frågan om det inte t. ex. när det gäller avsnittet om utbildning, som rör ganska känsliga personliga förhållanden, hade varit möjligt att hänga på frågorna på arbetskraftsundersökningen i stället för att ta in dem i folk- och bostadsräkningen. Det framstår dock som uppenbart, att om det skall göras totalundersökningar som är så här detaljerade, måste sekretessfrågorna lösas bättre.

Sedan har vi det här med informationen.

Det får inte gå till så, att man bara sänder ut en blankett och ger medborgarna order att fylla i denna. De måste få en ordentlig motivering varför uppgifterna behövs och bli övertygade om att enbart sammanställningar av fakta kommer att lämnas ut, inte individuella uppgifter.

I detta fall har informationen varierat mycket starkt från kommun till kommun. För den centrala informationen har man haft en förhållandevis begränsad budget som bara har räckt till ett par annonser, viss kortfattad information i radio och TV och de affischer som finansministern nämnde. Informationen har visserligen varit mer omfattande än tidigare, men så har också undersökningen varit mer detaljerad än

Svar på frågor ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen

de föregående. Den diskussion som har förekommit i samband med denna undersökning visar väl ändå att informationen har varit otillräcklig.

Jag tackar finansministern för svaret, men jag tycker det är en aning oroande att herr Sträng tycks anse att informationen har varit tillfredsställande. Vill man inte lära för framtiden och ge bättre information, tror jag att det är risk att oklarheterna och diskussionen kring årets folk- och bostadsräkning försvårar ansträngningarna att få hög svarsfrekvens i många viktiga undersökningar i framtiden, vilket vore mycket beklagligt med hänsyn till reformarbetet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Några korta kommentarer till de tre frågeställarnas inlägg.

Först vill jag säga till fru Anér att i de anvisningar som är tillgängliga för allmänheten och följer med blanketterna finns på sista sidan en ganska iögonfallande rubrik »Av vem, till vem och när lämnas blanketten». Där står: »Blanketten får lämnas i slutet kuvert till fastighetsägaren, varvid namnen på samtliga i lägenheten boende antecknas på kuvertet.» Om man läser dessa anvisningar behöver man verkligen inte ringa till statistiska centralbyrån och be om upplysningar.

Jag vill ännu en gång lugna herr Nordstrandh i hans farhågor. I mitt svar på frågorna har jag framhållit följande: »Uppgifterna kommer endast att användas för vedertagna statistiska ändamål och viss kollationering av folkbokföringen. De kommer således inte att lämnas ut för andra ändamål.»

Denna sak har ju fått något större publicitet än vad som varit erforderligt eftersom i diskussionen om detta i och för sig ganska enkla och naturliga cirkulär har förts in de allmänna farhågorna för vad dataåldern kan bära i sitt sköte i fråga om sekretessen. För att ytterligare lugna herr Nordstrandh på

den punkten kan jag säga att det tar ett år innan folkräkningsuppgifterna är inprogrammerade på databand. Dessförinnan föreställer jag mig att det kommer att ha redovisats resultat från den offentlighets- och sekretesslagstiftningskommitté som arbetar med det större problemet, varom en rad interpellationer redan har ställts. Jag utgår från att justitieministern kommer att besvara dessa interpellationer om någon vecka.

Om vi således inskränker oss till denna blankett och inte blandar in det större problemet, utan låter varje dag och varje debatt ha sitt innehåll, kan jag försäkra herr Nordstrandh att han inte behöver vara orolig i avseende på sekretesskyddet.

Allra sist vill jag säga till herr Romanus att jag nog tycker att han slår in en del öppna dörrar när han gör gällande att kommunikationerna med allmänheten i samband med uppgiftsinlämnandet inte skulle ha varit tillräckliga. Man har för det första på statsverkets bekostnad centralt annonserat i dagspressen. För det andra har det regionalt och lokalt skett annonsering på kommunernas bekostnad. Det är möjligt att det kan ha förekommit variationer i den kommunala aktiviteten, det skall jag inte bestrida. Man har affischerat på 30 000 arbetsplatser, i bostadsfastigheter — det lär vara i 200 000 trappuppgångar — på kommunernas anslagstavlor, vid blankettutlämningsställen etc. Vidare har man utgivit en specialupplaga av Invandrartidningen i 175 000 exemplar på fem olika språk. Det har tre gånger visats glimtar om bostadsräkningen i TV, och i radion har det kontinuerligt förekommit uppläsningar med påminnelser härom.

Det har slutligen funnits en central presstjänst hos statistiska centralbyrån med en särskild PR-redaktör. Även på det regionala och lokala planet har det anordnats en presstjänst med regionledare och kommunala granskningsledare, som har inbjudit lokalpressen för

Svar på frågor ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen

reportageändamål.

Med hänvisning till denna uppräknings av de publicistiska aktiviteterna, som jag tycker varit ganska brett tilltagna, måste jag anmäla en mot herr Romanus avvikande uppfattning. Jag tycker att informationskampanjen har varit tillräcklig. Den har varit väsentligt utförligare än vid tidigare liknande tillfällen.

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! Beträffande frågan om kuverten vill jag bara upprepa vad jag tidigare sade, nämligen att man måste ringa till myndigheterna för att få reda på att man, för att vara säker på att inte portvakten eller fastighetsägaren skulle öppna det kuvert man lämnat in, måste göra en anteckning på bostadsuppgiften om att den ingivits inlagd i kuvert. Då kan granskningsmyndigheten kontrollera att den också kommit myndigheten till handa på detta sätt. Det är en besvärlig omgång, som emellertid är nödvändig för att det skall finnas någon kontroll över att inte fastighetsägaren tagit en titt i de uppgifter som han av någon anledning är intresserad av att se.

Självfallet kan man fråga sig varför det blivit så mycket väsen om folkräkningen i år men inte tidigare. Jag menar emellertid att vi har rätt att reagera även för små steg när vi finner att de leder mycket snabbt åt samma håll. De enskilda frågorna i den aktuella folkräkningen ser kanske inte så mycket betänkligare ut än de som ställdes förra gången, men många, även vi som inte är några dataexperter, har den känslan att utvecklingen går alltför snabbt mot det stadium när vår situation påminner om guldfiskens i glaskålen. Utvecklingen mot att tidigare gällande regler blir obsoleta sker gradvis och man lägger inte märke till vad som hänt förrän några börjar protestera.

Jag tycker att vi skall lyssna på des-

sa protester, så att utvecklingen inte tillåts gå så snabbt att balansen mellan den enskilde och staten plötsligt och ohjälpligt tippas över åt fel håll.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag skall försöka känna mig lugnad av finansministerns hänvisning till att de aktuella uppgifterna bara skall användas för statistiska ändamål. Den nämnda utredningen förliktar jag mig mindre på — den ligger ju i framtiden.

Frågan är emellertid vad som är statistiska ändamål. SCB:s planer på en omfattande komplettering av uppgifterna på folkräkningsblanketterna genom samkörning med informationer på andra databand innebär ju att ett väldigt material hopas, som i färdigt skick blir en maktfaktor av betydelse.

Är det i denna situation fråga om statistik? Har uppgifterna då inte snarare övergått till att bli något slags personbeskrivning? Däremellan går en betydelsefull gräns. Jag uppfattar ett sådant material som en personbeskrivning. Den TV-övervakning på vissa offentliga platser, som föreslagits och som det i valrörelsen gjordes så stort rabalder omkring, skulle till konsekvenserna vida komma att överträffas av den uppsamling av informationer om hela befolkningen, vari de nu infordrade uppgifterna skall ingå.

Frågan är alltså vad som är statistik. Om det som jag nu talar om är statistik, kan jag känna mig lugnad. Det gäller emellertid snarare personbeskrivningar, och i så fall är det fara på färde.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag är ledsen, men jag blev faktiskt inte så imponerad av herr Strängs uppräknings av de gjorda informationsinsatserna som kanske var avsikten. Om man jämför de medel som anslogs för att informera om folk- och bostadsräkningen med vad statsmakter-

Svar på frågor ang. frågeformuläret för folk- och bostadsräkningen

na lade ned på upplysning i massmedia om det nya valsättet finner man, att de förra bara uppgår till en tiondel av de senare. Dessutom anslag staten 7 miljoner kronor för att informera opinions-spridare om valsättet. Det är klart att man inte helt kan jämföra dessa två saker, men det är inte någon särskilt stor insats som gjorts för att informera om folk- och bostadsräkningen. Jag har gått igenom mycket av informations-materialet, affischer och annonser, och visst har det sina förtjänster. Men det informerar inte om de två huvudpunkter jag nämnde. Det ges knappast någon motivering varför man skall lämna uppgifterna. Det sägs bara fem ord om att det är bra för samhällsplaneringen. Det andra som man inte ordentligt informerar om, är att medborgarna verkligen skall kunna lita på att uppgifterna bara används i sammanställningar och inte i register som eventuellt kan lämnas ut. Några sådana garantier finns inte med i informationen.

Det skulle enligt min uppfattning behövas en broschyr till alla hushåll av ungefär samma typ som den om valsättet. Jag vill dock tillägga att informationen till invandrare, som herr Sträng omnämnde, är ganska utförlig. Jag tror att den är tillfredsställande, men jag bör kanske göra den reservationen att den delvis är skriven på språk som jag inte behärskar.

Herr Sträng sade att debatten om folk- och bostadsräkningen kanske fått större proportioner än erforderligt. Ja, än herr Sträng anser vara erforderligt. Men är inte just detta ett tecken på att informationen inte har varit tillfredsställande. En del överdrivna farhågor skulle ha kunnat undvikas, om man hade givit en bättre information från början. Tyvärr blir väl allmänhetens behållning av denna diskussion att finansministern anser att informationen har varit tillräcklig. Jag undrar hur många som delar hans uppfattning.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Man skall ha ganska avancerade anspråk på information, om man efter den uppräknings jag gjorde i mitt förra anförande fortsättningsvis skall kunna hävda att allmänheten är ofullständig informerad.

Jag vill inte heller hålla med om att frågan om det nya valsättet kan jämföras med en folk- och bostadsräkning enligt traditionell metod. Det är två helt väsensskilda ting, som inte kan diskuteras på samma dag. Folk- och bostadsräkningar har vi haft vart femte år sedan långliga tider tillbaka. Jag skall gärna medge att jag inte är någon älskare av närgångna frågor, men jag har läst igenom den aktuella blanketten och konstaterat att den tillhör de mera oskyldiga slagen av blanketter. Därför har jag ställt mig oförstående till att blanketten åstadkommit ett sådant känslösvall. Jag har inte kunnat förklara detta på annat sätt än att i diskussionen förts in ett annat problemkomplex, nämligen människans ställning i den kommande dataåldern. Detta är emellertid en fråga, som får diskuteras när den blir aktuell. Nu skall vi hålla oss till den folk- och bostadsräkningsblankett som frågeställarna talar om. Att en folk- och bostadsräkning är nödvändig ur statistisk synpunkt och för allt det jag här räknat upp — för vår bostadspolitik, för vår regionalpolitik, för vår lokala och riksmässiga planering — torde väl ingen statistiskt bevandrad människa kunna bestrida.

Jag vill bara än en gång understryka vad jag sade till fru Anér. I de anvisningar som delats ut till alla människor som haft skyldighet att fylla i blanketterna står klart och tydligt att vill man inte att fastighetsägaren skall ta del av uppgifterna, så kan dessa lämnas i ett slutet kuvert till fastighetsägaren. Skulle uppgifterna skickas i slutna kuvert direkt till statistiska centralbyrån, blir nog inte resultatet lika effektivt

Svar på fråga ang. undantagande från mervärdebeskattningen för medförande av motorfordon på Gotlandsbåtarna

som om de insamlas av fastighetsägare med ett speciellt ansvar för uppgiften.

Jag har bara velat göra denna kommentar.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Det är klart att jag delar finansministerns uppfattning att denna undersökning är nödvändig. Annars hade jag inte deltagit i beslutet om den. Men jag är inte övertygad om att samtliga frågor var nödvändiga. Visst har det gjorts sådana här undersökningar tidigare, men frågorna är denna gång mera utförliga.

Det kan också hända att människor, med den utveckling som datatekniken har fått, är mera oroade i dag av att lämna uppgifter, och då får man vara mera återhållsam och mera noggrann med informationen.

Herr Sträng tar inte illa vid sig av dessa frågor, och det gör inte jag heller. Men det finns människor som är känsligare än herr Sträng och jag, och de är i sin fulla rätt att vara det. Därför borde man ha lämnat en bättre information.

Det har förekommit mycken information men inte om de två viktiga saker som jag pekade på. Det gäller för det första varför dessa uppgifter måste lämnas och vad de skall användas till — det räcker inte med fem ord om att detta är bra för samhällsplaneringen och för det andra hur just sekretesskyddet är utformat. Detta senare har man heller inte informerat om på dessa tusentals affischer som herr Sträng är så förtjust i.

Visserligen har det varit möjligt att lämna dessa uppgifter i slutet kuvert till portvakten. Men många människor har säkerligen undrat vilka garantier de har för att kuvertet inte öppnas och för att blanketten inte läses av portvakten. På detta svarar man att det på blanketten kan antecknas att denna har avlämnats i slutet kuvert. Men den sa-

ken har nog inte alla känt till. Information om just den saken har inte lämnats i någon större omfattning.

Jag undrar om inte finansministern, i stället för att vara så nöjd med att allt har gått så väldigt bra denna gång, borde ta någon hänsyn till att förfarandet har väckt en hel del oro. Kanske kunde man i stället ordna det så, att blanketten i fortsättningen kan lämnas till kommunen, som är granskningsorgan, samtidigt som portvakten på en enkel blankett får meddelande om vilka personer som på det sättet lämnat in sina uppgifter. Då finge man den kontroll från fastighetsägaren som måhända är nödvändig.

Men har man den inställningen att allting som gjorts är helt perfekt och att alla oroade människor är ute i ogjort väder, då blir det aldrig några förbättringar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. undantagande från mervärdebeskattningen för medförande av motorfordon på Gotlandsbåtarna

Ordet lämnades på begäran till!

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Björkman har frågat mig, om jag ämnar lägga fram förslag vid höstriktsdagen om att passagerares medförande av registrerad personbil eller motorcykel på Gotlandsbåtarna undantas från mervärdeskatt.

Med anledning av vad bevillningsutskottet anfört i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 39 år 1970 har Kungl. Maj:t med stöd av bestämmelse i mervärdeskatteförordningen den 16 oktober i år beslutat, att transport av personbil eller motorcykel med fartyg i in-

Svar på fråga ang. undantagande från mervärdebeskattningen för medförande av motorfordon på Gotlandsbåtarna

rikes trafik från den 1 november 1970 skall vara undantagen från mervärdeskatt, när transporten utförs i samband med befordran av fordonets förare. Kungörelse härom är under tryckning.

Vidare anförde:

Herr BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för ett mycket positivt svar.

Efter det att jag hade framställt min fråga till herr Sträng blev jag uppmärksamgjord på att finansministern till en medarbetare på Gotlands Allehanda skulle ha sagt att momsens på bilar som fraktas med Gotlandsbolagets färjor skulle slopas från nyår. Det var ju en glad nyhet för Gotland. Den presenterades inom en röd ram på tidningens första sida, vilket finansministern kanske känner till. När finansministern kommer med sådana här glada nyheter om skattesänkning får han givetvis publicitet.

Enligt tidningen skulle finansministern dessutom ha sagt följande: »Jag har stretat emot i det längsta men nu får jag väl ge med mig, även om jag i princip inte tycker att det är riktigt att man skall slopa momsens.» Detta behöver ju inte vara herr Strängs formulering; det kan vara tidningens. Men detta gjorde mig litet tveksam och jag undrade, om man nu kunde lita på herr Sträng och om det verkligen skulle ske någonting den här gången.

Jag förmodar att herr Sträng har haft principiella betänkligheter av samma slag som bevillningsutskottet tidigare haft. I våras kom emellertid bevillningsutskottet till ett annat och mer positivt resultat; utskottet beställde helt enkelt ett förslag till höstrikdagen. Det kände finansministern naturligtvis till. Nu behövdes det tydligen ingen proposition, och det tycker jag var ännu bättre. Efter bevillningsutskottets be-

ställning fann finansdepartementet en enklare väg; det räckte med att utfärda en kungörelse.

Jag hade ju studerat förteckningen över väntade propositioner vid höstrikdagen. Av den framgår att det skall komma en proposition angående »följändringar i olika skatte- och taxeringsförfattningar med anledning av 1970 års skattepaket och inrättande av riksskatteverket». Jag undrade självfallet om den väntade propositionen angående slopande av momsens på medförande av personbilar dolde sig bakom denna rubrik; det kan ju dölja sig så mycket under dessa rubriker. Det var då naturligt att framställa en enkel fråga till finansministern. Jag undrade också vilket »skattepaket» som avsågs — det som behandlades i våras eller det som det nu har framlagts förslag om. Den saken var jag inte alldeles säker på.

Enligt herr Strängs svar fattades beslutet den 16 oktober, alltså samma dag som jag framställde min fråga. Jag kan inte underlåta att inregistrera detta som en sällsynt snabb effekt av en enkel fråga. Och inte nog med det; sedan tillkommer ytterligare ett plus, nämligen att sänkningen skall ske från den 1 november, inte från årsskiftet som uppgavs i Gotlands Allehanda. Där leder sålunda finansministern med två månader före tidningens uppgift.

Givetvis hälsar alla de som reser från och till Gotland herr Strängs bekräftelse på uppgiften i Gotlands Allehanda med stor tillfredsställelse. Det är ett första steg för att få ned de höga transportkostnaderna mellan Gotland och fastlandet. Jag hoppas att flera sådana steg kommer att tagas. Det är emellertid inte herr Strängs huvudverk utan kommunikationsminister Norlings. Jag har också ställt en enkel fråga till honom, som jag hoppas att han kommer att besvara i nästa vecka.

Jag tackar än en gång för det positiva svaret.

Svar på fråga ang. tillsättande av utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det var ju en överväldigande vältalighet som herr Björkman här presterade för att tala om att han var glad över att ha fått ett ja på sin fråga.

Jag begärde emellertid denna replik närmast för att säga att vad herr Björkman citerade ur Gotlands Allehanda helt och fullt får stå för tidningens egen räkning.

Herr BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Detta var ytterligare en bekräftelse på min tro att vad tidningen skrev inte var finansministerns egen formulering och att alltså tveksamheten huruvida man kunde lita på herr Sträng i detta fall var oberättigad.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. tillsättande av utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Larsson i Umeå har frågat mig om jag avser att tillsätta den utredning om kostnadsfördelning mellan stat och kommun, varom 1969 års riksdag hemställde hos Kungl. Maj:t.

Frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun hänger intimt samman med uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Dessa frågor behandlas i en av chefen för civildepartementet tillsatt beredning. Resultatet av denna utredning bör först avvaktas innan frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i ett större sammanhang tas upp till prövning.

Vidare anförde:

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för det svar jag här har fått på min fråga.

Av svaret framgår att finansministern inte är villig att sätta i gång den utredning jag talat om. Då vill jag påminna om att Svenska kommunförbundet i juni månad gjorde en framställning till finansministern och framhöll hur angeläget det var att denna utredning kom till stånd. Det är klart otillfredsställande att kommunerna pålägges uppgifter, som medför stora ekonomiska påfrestningar på deras finanser, utan att det samtidigt klagöres, vem som skall bestrida kostnaderna och hur pengarna skall tas ut av medborgarna.

Om man beslutar om reformer och förbättringar, så måste självklart någon betala dem. Frågan är här hur kostnaderna skall tas ut. Skall det ske via kommunalskatten eller via statsskatten? Om man väljer att ta ut pengarna via kommunalskatterna, så drabbar detta mycket hårt de lägsta inkomsttagarna i samhället, som har ett lågt procentuellt uttag för statlig skatt men som genom de förhöjda kommunalskatterna får vidkännas avsevärda skatteskärpningar.

Det är emellertid inte bara olika kostnader som övervältras på kommunerna, utan staten beskattar också de utgifter som man med varm hand har överlåtit till kommunerna att bestrida. Momshöjningen fr. o. m. nästa år innebär sålunda en ökning av utdebiteringen på ca 40 öre. Om vi räknar med den tidigare momsens får vi en kommunalskattehöjning på minst en krona, i vissa fall betydligt mera.

Kommunalskattehöjningen inverkar alltså mycket starkt, och momsens kan ju inte övervältras på ett kommande led. När det gäller kostnaderna för sjukvård och sociala förmåner är kommu-

Svar på fråga ang. tillsättande av utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun

nera ju förhindrade att övervältra bördan på konsumenterna. De allra mest betungande utgifterna för kommunerna är de som sammanhänger med skolväsendet och de sociala förmåner som kommunerna ger sina invånare.

Problemställningen är alltså besvärlig, och den har blivit allt svårare under den senaste tiden. Vi kan dagligen läsa i tidningarna om hur kommunalskatterna höjs. Jag vet att höjningen av kommunalskatterna inte bara beror på dessa övervältringar av uppgifter från staten, utan också rätt mycket på svårigheterna för kommunerna att gå ut på lånemarknaden. Men till stor del inverkar härvidlag just de ökade driftkostnaderna. Kommunerna behöver inte hitta på någonting själva; de blir ålagda nya uppgifter, och det får till följd att kommunalskatterna går i höjden.

Därför är det angeläget att utredningen om kostnadsfördelningen igångsätts. Jag är övertygad om att landets kommunalmän i hög grad skulle uppskatta om finansministern ville tillmötesgå Kommunförbundets framställning och försöka påbörja utredningsarbetet så snabbt som möjligt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Jag blev en smula överraskad när jag lyssnade på herr Larsson i Umeå. Jag tycker att herr Larsson tar litet för lätt på problemet, om han inbillar sig att man i nämnvärd eller ens i någon utsträckning som ett alternativ till kommunalskatten skulle kunna diskutera en skärpt statsbeskattning. Herr Larsson gör ju gällande att kommunalskatten slår på de lägre inkomsttagarna och att man därför måste ta in mera pengar till staten. Då kan jag inte dra någon annan slutsats än att herr Larsson menar att man skall skärpa den direkta statsbeskattningen icke för de lägre inkomsttagarna utan för de inkomsttagare som ligger i litet hög-

re inkomstlägen. Och skulle jag döma efter den allmänna politiska debatt som vi fört under den senaste valrörelsen, så måste jag säga mig att herr Larssons parti inte skulle vara särdeles tilltalat av en ytterligare skärpning av den progressiva statsskatten för medelinkomsttagare och kanske inte heller för de högre inkomsttagarna.

Det finns bara ett enda alternativ till kommunalskatten och det är mervärdesskatten. Och det kan med fog sägas att mervärdesskatten, som den slår på matvaror och på enkla arbetskläder och på vad man över huvud taget behöver för att uppehålla livet, är lika hård mot de små inkomsttagarna som kommunalskatten, om inte ännu hårdare. Men det är dessa båda alternativ vi har att röra oss med, och det trodde jag herr Larsson hade uppmärksammat, så många gånger som problemet diskuterats i denna kammare.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Det var inte länge sedan vi här i kammaren diskuterade finansministerns skattepaket, och finansministern har ju gått ut till svenska folket med detta paket och sagt, att det blir en skattereform som på alla sätt gynnar de små inkomsttagarna. Men finansministern måste vara medveten om att ifall man övervältrar bördor på kommunerna, så tar man tillbaka en mycket stor del av de förmåner som för kort tid sedan förespeglades svenska folket. Det hela skall ju betalas, och vi kommer inte ifrån att i och med att det sker en övervältring på kommunerna blir det en skatteskarvning för de minsta inkomsttagarna. Detta torde inte ens finansministern vilja bestrida.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Man bör väl ändå kunna kräva att herr Larsson i Umeå skall ha känsla för ett minimum av logik.

Svar på fråga ang. lättnader i kreditläget för mindre och medelstora företag

Herr Larsson talar om att vältra över bördor på kommunerna och gör gällande att det är orättvist. Men även i annat fall måste, som herr Larsson själv säger, någon betala, och det blir då de som betalar mervärdeskatt vid inköp av konsumtionsvaror för daglig förbrukning. Vad jag ville ha sagt är att detta kommer man aldrig ifrån, om man allvarligt tänker igenom dessa frågor.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5**Svar på fråga ang. lättnader i kreditläget för mindre och medelstora företag**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Hovhammar har frågat mig om jag är beredd att vidtaga några omedelbart verkande åtgärder för att lätta det i praktiken nästan absoluta kreditstoppet för de mindre och medelstora företagen.

Mitt svar är att några omedelbara åtgärder av detta slag inte är aktuella. Jag har emellertid min uppmärksamhet riktad på problemet och kommer i den mån förutsättningar framdeles föreligger att pröva frågan.

Vidare anförde

Herr **HOVHAMMAR** (m):

Herr talman! Jag vill allra först tacka herr statsrådet för svaret på min fråga, även om jag naturligtvis måste beklaga att några omedelbara åtgärder från regeringens sida inte är att förvänta. Tvärt emot finansministern vågar jag hävda att det här rör sig om en ytterst angelägen, ja, högaktuell fråga.

Som jag har försökt påvisa i min fråga slår kreditrestriktionerna särskilt

hårt mot de mindre och medelstora företagen. Dessa utgör en mycket betydande grupp; vi brukar säga att det finns uppemot 200 000 företag med anställd personal som sysselsätter i runt tal 900 000 människor. Många av dessa företag är belägna på landsbygden, och de svarar ofta helt för sysselsättningen inom en mindre ort.

Som finansministern väl känner till har mängden konkurser och företagsnedläggningar kraftigt ökat under senare tid. Hittills i år har antalet konkurser stigit med ca 30 procent i jämförelse med motsvarande period 1969. Jag kan nämna ett aktuellt exempel från min egen bransch, den manuela glasindustrin i Småland. I går kunde vi i tidningarna läsa att två glasbruk, som bildat en liten koncern med sammanlagt ungefär 250 anställda, hade försatts i konkurs. Dessa båda företag är belägna på ren landsbygd och är helt dominerande på sin ort. Inom branschen har vi betraktat dessa glasbruk som synnerligen välskötta. De har en effektiv ledning, de har skickligt yrkesfolk och de har en bra marknadsföring. Ändå har det gått så illa, och man frågar sig varför. Ett svar gav en socialdemokratisk ortstidning, som skrev: »Anledningen till konkursen är helt komplikationer genom de nu rådande kreditrestriktionerna på lånemarknaden.» Det konstaterandet säger en hel del om vad som främst är orsaken till att 250 människor nu ställs inför en oviss framtid.

Tyvär är situationen ungefär densamma vid många krisdrabbade företag runt om i vårt land. Självfinansieringsgraden är som bekant lägre i de små och medelstora företagen än i de större, och därför drabbas just denna kategori hårdast. Jag kan nämna att den totala utlåningen till näringslivet under tiden april—september i år har minskat med 856 miljoner kronor. Det säger kanske allt.

Jag vill, herr talman, avslutningsvis uttala min förhoppning att finansmi-

Svar på fråga ang. sysselsättningsfrämjande åtgärder i Umeå — Svar på fråga ang. utbetalning månadsvis av barnbidrag

nistern inte glömmer detta problem, som berör många människor i vårt land.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. sysselsättningsfrämjande åtgärder i Umeå

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat om regeringen är beredd att vidta åtgärder för att kompensera Umeå för det bortfall av sysselsättning som den planerade SJ-indragningen medför.

Jag förmodar att herr Nilsson med sin fråga avser den förändring av huvudorganisationen för SJ, som SJ har föreslagit och som bl. a. berör de tre nuvarande nordligaste distrikten. SJ:s skrivelse är för närvarande ute på remiss. Det är under dessa förhållanden inte möjligt att nu ange vilka åtgärder som omorganisationsförslaget kan föranleda och vilken effekt de kan komma att få på sysselsättningen i olika orter. följaktligen kan jag inte heller uttala mig om åtgärder av den art som herr Nilsson avser.

Vidare anförde

Herr **NILSSON** i Agnäs (m):

Herr talman! Jag tackar inrikesminister Holmqvist för svaret. Det är förståeligt att han i det läge som han redovisar inte kan säga mer.

Anledningen till min fråga är vad som har hänt under den tid som gått. För den norrländska arbetsmarknadens negativa utveckling har staten ett stort ansvar. Den statliga sektorn visar på minus när det gäller antalet anställda. Under 1960-talet skedde sålunda en be-

tydande nedgång. Gång på gång har rationaliseringar av olika slag, förflyttning av verksamhet, indragning av tjänster och organisationsändringar företagits inom televerket och polisen och på en del andra fält utan att de orter som mist verksamheten fått något annat i stället. Detta gäller även statens järnvägar: banvakter, stationsbefäl m. fl. har förflyttats utan att den plats som därmed har mist inte bara service utan även skattebetalare och underlag för andra näringar fått någon som helst kompensation från staten. Om inte den privata företagsamheten kunnat träda in och ge kompensation — vilket det samtidigt försämrade serviceläget i de flesta fall har försvarat — har statens handlingssätt alltså hjälpt bygderna i fråga nedför backen mot ruin och i vissa fall utdöende.

Samtidigt kan man fråga sig vad staten realiter har vunnit — på något sätt måste dock kostnaderna betalas. Givetvis skall SJ drivas lönsamt, men frågan är om inte en avvägning måste göras mellan värdet av SJ:s tillfälliga vinst i statens ena ficka och de förluster samma politik innebär för statens andra ficka.

I svaret säger statsrådet att SJ:s förslag är ute på remiss. Med hänsyn till vad som har hänt på många områden är dock den allmänna uppfattningen den, att vad som har aviserats egentligen redan är ett fullbordat faktum.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. utbetalning månadsvis av barnbidrag

Ordet lämnades på begäran till

Statsrådet fru **ODHNOFF**, som yttrade:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat socialministern, om han

Svar på fråga ang. framläggande av förslag med anledning av narkomanvårdskommitténs slutbetänkande

är beredd medverka till att barnbidragen utbetalas per månad i stället för som nu per kvartal. Enligt fastställd ärendesfördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

En utredning pågår beträffande de tekniska möjligheterna att flytta över utbetalningen av allmänna barnbidrag från barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna och att samordna utbetalningen av bostadstillägg till barnfamiljer med utbetalningen av barnbidrag. Resultatet av denna utredning bör avväntas innan någon ställning tas i frågor som avser ändringar i gällande regler för barnbidragsutbetalningarna.

Vidare anförde

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret som jag finner positivt. Jag hoppas att den däri nämnda utredningen påskyndas och att förslag läggs fram som innebär att barnbidragen kommer att utbetalas per månad, som många önskar.

Det var bl. a. en sexbarnsmamma som ringde mig och förde denna fråga på tal. Hon ansåg att det inte var bra att få en stor summa pengar en gång i kvartalet. Alltid var det något som behövdes, och hade man då redan placerat pengarna och måste vänta ett helt kvartal innan man fick pengar på nytt vållades familjer med många barn stora bekymmer. Hon såg därför fram mot en ändring som innebar att barnbidraget betalades ut månadsvis i stället för kvartalsvis. Jag tror det är viktigt att den ändringen vidtas så snart som möjligt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. framläggande av förslag med anledning av narkomanvårds-kommitténs slutbetänkande

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet LIDBOM, som yttrade:

Herr talman! Herr Wiklund i Stockholm har frågat socialministern, om narkomanvårdskommitténs slutbetänkande kommer att föranleda särskilda förslag till 1971 års riksdag. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Narkomanvårdskommitténs betänkande innehåller en omfattande kartläggning av läget på narkotikaområdet och en diskussion av samhällets insatser i kampen mot narkotikamissbruket. Kommitténs rekommendationer och förslag spänner över vitt skilda områden, t. ex. internationellt samarbete, kontroll av läkemedelskonsumtionen, rättsvårdande insatser, utveckling av tekniskt-diagnostiska metoder samt fortsatt utbyggnad av forskningsarbete och vårdresurser.

De aktuella problemen behandlas i departementen, hos berörda myndigheter och inom det särskilt inrättade samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk. I detta arbete beaktas självfallet de förslag och rekommendationer som narkomanvårdskommittén framfört. Åtskilliga förslag som syftar till förstärkning av olika samhällsresurser för förebyggande, vårdande och andra åtgärder prövas på vanligt sätt i budgetarbetet.

Vidare anförde:

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! »Om inte efterfrågan på illegal narkotika radikalt minskas inom en snar framtid genom kraftfulla vårdinsatser, kommer polisen inte att orka hålla tillbaka den organiserade narkotikahandeln.»

Dessa rikspolisstyrelsens ord i dess utlåtande över narkomanvårdskommitténs slutbetänkande vill jag läsa in i kammarens protokoll, då jag nu tackar statsrådet Lidbom för svaret på min enkla fråga. Citatet speglar den nya våg av narkotikamissbruk, som i varje fall på vissa håll bedöms just nu ha för-

Svar på fråga ang. framläggande av förslag med anledning av narkomanvårdskommitténs slutbetänkande

satt oss i en situation i viss mån jämförbar med katastrofläget i slutet av 1968. Siffran på antalet för narkotikabrott anhållna under de tre första kvartalen i år överstiger motsvarande tal för hela 1969 och ännu mer samma tal år 1968. Och detta trots att de polismän, som avdelats för narkotikabekämpning, i år minskats från bortåt 800 till halva denna styrka.

Oroande är också att en rad andra europeiska länder, t. ex. Danmark, Norge, Holland och England, nu upplever samma påfrestning av narkotikamissbruk både till art och till styrka, som den som vi hade att utstå omkring årsskiftet 1968—1969. Vi har just nu särskilt påtaglig känning av situationen i Danmark på grund av ökad narkotikalangning över Öresund.

En aktuell beskrivning av narkotika-problemet i dag sett från europeisk synpunkt och med förslag till en rad konkreta åtgärder finns i de rapporter, som ligger till grund för den av Europarådets rådgivande församling i september antagna rekommendationen nr 609 och i resolutionen nr 457. En av rapportörerna, för övrigt ledamoten av denna kammare fröken Bergegren, har lämnat utförliga redogörelser för vad som skulle kunna göras i det aktuella läget. I egenskap av ledamot — i likhet med fröken Bergegren — av rådets social- och hälsovårdskommitté, som haft en väsentlig del av ansvaret för förarbetet till dessa dokument, har även jag haft förmånen att deltaga i detta arbete. Utan att ingå på förslag och beslut i de åsyftade båda dokumenten vill jag uttala den förhoppningen att regeringen vill ställa sig bakom dessa, eftersom de syftar till vidgat europeiskt samarbete rörande narkotikaproblemet, som ju har både europeisk och global räckvidd.

Jag har för min del uppfattat 1968 års motåtgärder i Sverige som tämligen provisoriska i avvaktan på narkomanvårds-kommitténs slutliga betänkande. Jag har

gjort detta bl. a. i uttalande från denna plats och genom att skriva på motion nr 228 i denna kammare detta år.

Det är beklagligt att regeringen i viss mån tycks ställa frågan om förslag till 1971 års riksdag med anledning av narkomanvårdskommitténs slutbetänkande öppen. Jag är för min del alldeles särskilt intresserad av två förslag i detta betänkande, nämligen specialpersonal för behandling av kriminalvårdens 3 000 drogmissbrukare och vidare förstärkning av polisen för narkotikabekämpande verksamhet. Dessa frågor anser jag i dagens läge av särskilt stor betydelse, och jag vill fråga statsrådet Lidbom, om de kommer att omfattas av de förslag, som tydligen skall framföras i statsverkspropositionen.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Med anledning av den ställda frågan vill jag helt kort svara att frågan om förstärkning av polisen, såsom jag framhållit i mitt svar, liksom andra anslagsfrågor får tas upp i samband med budgetarbetet. Det kan rimligen inte vare sig i detta eller i andra ärenden komma i fråga att man lyftar på förlåten inför det kommande budgetarbetet.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Förstärkningen av polisen i narkotikabekämpande syfte genomfördes ju inte genom inrättandet av nya befattningar utan genom omDispositionering av polispersonal. Jag tycker att en sådan åtgärd skulle vara tänkbar även nu om rikspolisstyrelsen får ökad personal. Jag förstår emellertid väl att statsrådet inte nu är beredd att diskutera budgetfrågor.

Jag vill ännu en gång understryka vikten av att drogmissbrukarna får en särskild behandling inom kriminalvården. Narkomanvårdskommittén föreslog ju ett 50-tal nya assistenttjänster inom den slutna vården. Det finns ungefär

Svar på fråga ang. obligatorisk begravningsförsäkring inom den allmänna försäkringen

1 000 drogmissbrukare inom denna kriminalvårdens slutna del. Resten behandlas alltså i frihet. Det har för all del genomförts en förstärkning av skyddspersonalen bl. a. för dessa missbrukares övervakning, men vad jag framför allt syftar på är behovet av specialvård för dem som befinner sig på kriminalvårdens anstalter, vilket självfallet också är en budgetfråga.

Jag tackar för den komplettering som lämnats till statsrådets svar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. obligatorisk begravningsförsäkring inom den allmänna försäkringen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Wennerfors har frågat mig när jag tänker lägga fram förslag om en obligatorisk begravningsförsäkring inom det allmänna försäkringssystemet.

1967 års riksdag har i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om en utredning rörande allmän försäkring för begravningshjälp. Pensionsförsäkringskommittén har fått i uppdrag att göra denna utredning. Enligt vad jag inhämtat kan kommittén beräknas redovisa sitt slutbetänkande omkring årsskiftet.

Vidare anförde:

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Tack för svaret på min fråga!

Jag hoppas att detta besked också når ut till socialministerns partikamrater, bl. a. i en del förortskommuner till Stockholm. Där har man nämligen för sig att begravningsystemet rätt snart skall kommunaliseras. Jag tycker att

detta är oklokt. Tänk er Sollentunabor som betalar kyrkoskatt och sålunda ett slags premie till ett kommunalt begravningsssystem under 30—40 år men som på ålderns höst flyttar till en annan kommun där man inte infört det systemet. Vederbörande går då miste om den förmån som hon eller han varit med om att betala till under många år.

Om vi skall införa en form av allmän begravningshjälp, bör detta ske genom en lösning för hela landet. Tankbart är då att det sker inom det allmänna försäkringssystemet. Herr Börjesson i Falköping och herr Eriksson i Bäckmora aktualiserade frågan 1969 genom en motion, men då hänvisade man till att utredningsuppdraget hade anförtrots pensionsförsäkringskommittén. Fru Hamrin-Thorell, herr Sörenson, herr Hamrin i Kalmar och herr Jönsson i Ingemarsgården aktualiserade frågan 1967. Den gången påmindes regeringen om att riksdagen redan 1956 krävde en utredning men att ingenting hade blivit gjort. Det var för övrigt socialdemokrater som motionerade på 1950-talet.

Herr socialminister! Jag tycker att det gått bra många år sedan riksdagen beslöt att frågan skulle utredas. Jag förmodar att det måste kännas en smula genant, inte minst gentemot partivännerna både inom och utom riksdagen. Jag hoppas att jag genom att på detta sätt aktualisera frågan på något sätt kunnat medverka till att lösningen av den påskyndas.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag har ingen anledning att här debattera kommunala spörsmål med herr Wennerfors. Det var ju utgångspunkten för hans inlägg. Jag vill bara understryka vad jag sagt i mitt svar. En utredning pågår. Pensionsförsäkringskommittén har att behandla denna fråga, och vi kan förvänta ett

Svar på fråga. ang. kontrollen av trafikanters beteende vid övergångsställen

slutbetänkande kring årsskiftet. Jag har i dag ingen anledning att föregripa detta betänkande och inte heller att ge mig in på någon sakdiskussion.

Med anledning av vad herr Wennerfors anförde vill jag dock göra ett påpekande. Denna fråga är inte liten. Om man t. ex. tänker sig ett ersättningsbelopp på 1 000 kronor vid varje dödsfall, motsvarar detta en årlig kostnad av ca 80 miljoner kronor.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Då vill jag bara påminna socialministern om att många andra stora frågor har lösts på ett mindre antal år än fjorton.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på fråga ang. kontrollen av trafikanters beteende vid övergångsställen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet GEIJER, som yttrade:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig, om jag vill redogöra för de erfarenheter som vunnits i Stockholm, Göteborg och Malmö av en hårdare kontroll av trafikanternas beteende vid övergångsställen och de slutsatser som departementet kan ha dragit därav.

I ett meddelande den 7 oktober 1970 angående koncentrerad trafikövervakning föreskrev rikspolisstyrelsen att trafikövervakningen borde koncentreras till tätorter och omfatta hastighetsövervakning, kontroll av fordonsförarens beteende i korsningar med trafiksignaler och särskild övervakning vid övergångsställen. Styrelsen föreskrev vidare att en koncentrerad insats med traffipaxövervakning skulle genomföras i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt och att traffipaxövervakning-

en skulle kompletteras med hastighetsövervakning med radar.

Några statistiska jämförelser av olycksutvecklingen före och under kampanjen har inte gjorts.aktionen har dock enligt rikspolisstyrelsen medfört en dämpning av trafikrytmen samt ett bättre iakttagande från både fordonsförarens och gåendes sida av de regler som gäller för passerande av övergångsställe.

Vidare anförde:

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

Jag förmodar att alla är överens om att trafiksäkerheten är av utomordentligt stor vikt. Vi vet också att trafikolyckorna vid övergångsställena tidigare ökade mycket kraftigt och att åtgärder av detta slag därför var utomordentligt väl påkallade.

Därför var det också intressant att få veta hur detta försök utfallit och vilka slutsatser departementet kunde ha dragit av erfarenheten. Nu får vi veta att erfarenheterna är goda.aktionen har enligt rikspolisstyrelsen medfört en dämpning av trafikrytmen samt ett bättre iakttagande från både fordonsförarens och gåendes sida av de regler som gäller för passerande av övergångsställe. Det är alltså goda erfarenheter. Försöket har inte pågått så länge, att det finns någon olycksfallsstatistik att jämföra med, men man har ändå kunnat notera detta resultat som jag tycker är mycket tillfredsställande.

Däremot vill justitieministern inte säga någonting om de slutsatser som departementet möjligen kan ha dragit, något som kanske också är för mycket begärt med hänsyn till den korta tid som försöket har pågått. Men om det nu visar sig att de iakttagelser som redan gjorts är tillförlitliga i så måtto att man under en längre period kan notera dessa goda erfarenheter och man samtidigt

Svar på frågor ang. skyddet för den personliga integriteten vid upprättande av databanker

kan påvisa en minskad olycksfallsfrekvens, skulle det vara intressant att få veta om denna verksamhet kommer att utbyggas.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **GEIJER**:

Herr talman! Som herr Westberg i Ljusdal sade har detta försök pågått så pass kort tid att några bestämda slutsatser ännu inte kan dras. I den mån rikspolisstyrelsen, som ju närmast har att ta del av resultatet, kommer fram till någon bestämd slutsats, så kommer rikspolisstyrelsen att ta kontakt med departementet. Vi får då tillfälle att ta ställning till vilka slutsatser man fortsättningsvis kan dra av dessa försök.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Svar på frågor ang. skyddet för den personliga integriteten vid upprättande av databanker

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **GEIJER**, som yttrade:

Herr talman! Herr Wiklund har frågat mig, om offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén skall forcera sitt arbete vad gäller åtgärder för att hindra att datalagrade uppgifter om enskildas privata förhållanden utnyttjas till opåkallade ingrepp i den personliga integriteten, hur snart förslag till dylika åtgärder kan föreläggas riksdagen och i vad mån dessa åtgärder kommer att omfatta även privata datacentraler. Herr Börjesson i Falköping har frågat mig, om jag avser att vidta några åtgärder för att påskynda arbetet med utarbetandet av lagregler till skydd för den personliga integriteten i samband med upprättandet av olika slag av s. k. data-

banker. Jag hemställer att få besvara frågorna i ett sammanhang.

De problem som berörs i frågorna har sedan länge varit föremål för regeringens uppmärksamhet. Våren 1969 tillsattes två utredningar med uppgift att ta ställning till behovet av skydd för den personliga integriteten i samband med utnyttjandet av ADB-tekniken. Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén skall utreda frågorna om integritetsskydd vid användning av ADB-teknik inom den offentliga förvaltningen. Kreditupplysningsutredningen har att ta ställning till vilka åtgärder till skydd för den personliga integriteten som föranleds av att enskilda genom insamling av offentligt material och bearbetning av detta med hjälp av datamaskin kan skaffa sig ingående kännedom om andra människors förhållanden.

Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén har för en tid sedan fått sitt sekretariat förstärkt. Syftet är att påskynda kommitténs arbete med sikte på att förslag i de avseenden som frågeställarna har angivit skall framläggas under senare delen av år 1971. Kommitténs arbete samordnas med det arbete som bedrivs i kreditupplysningsutredningen. Även denna utredning beräknas lägga fram betänkande nästa år.

De problem som dessa utredningar har att ta ställning till är betydelsefulla och angelägna. Jag kommer att närmarer beröra dessa i svar på ett flertal interpellationer, som gäller samma ämne. Svaret kommer att avges inom kort.

Vidare anförde:

Herr **BÖRJESSON** i Falköping (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga.

Anledningen till min fråga var att det under den senaste tiden, inte minst i pressen, förekommit en intensiv debatt om skyddet för privatlivet. Det är folk- och bostadsräkningen som har ak-

Svar på frågor ang. skyddet för den personliga integriteten vid upprättande av databanker

Uppdaterad fråga: Hur är det ställt med skyddet för den personliga integriteten?

Det upprättas databanker, och dessa databanker inmatas med uppgifter som rör många människors personliga integritet. Genom datateknikens möjligheter kan praktiskt taget hela svenska folket kartläggas, och varje medborgare är dataregistrerad. Uppgifter som rör den enskildes privatliv kan därmed bli offentlig egendom. Den personliga integriteten kan komma i fara, därest inte lagregler tillskapas för att skydda de enskilda medborgarnas integritet i datateknikens tidsålder. Det är därför angeläget att sådana lagregler införes i vårt moderna samhälle att medborgarna inte behöver riskera att deras privatliv blir allmän egendom.

Jag vill, herr talman, konstatera att av svaret att döma har man för avsikt att påskynda arbetet inom offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén, så att vi kan påräkna att ett betänkande avlämnas under senare delen av 1971. Kreditupplysningsutredningen har också för avsikt att lägga fram sitt betänkande nästa år. Här vidtar man alltså åtgärder för att påskynda arbetet. Sedan är det givetvis vederbörande justitieministers sak att förelägga riksdagen förslag till lagregler genom en proposition. Jag emotser därför med största intresse att regeringen framlägger förslag till lagregler som skyddar privatlivets integritet.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Justitieministerns svar på mina frågor verkar nog lugnande på åtminstone en stor del av de grupper bland allmänheten, som känt skyddet kring privatlivet hotat av ADB-tekniken och de resurser att lagra, sammanställa och tillhandahålla uppgifter om oss, som denna teknik erbjuder. Även jag ber att få tacka för svaret.

Huvudproblemet i informationsexplo-

sionen är ju hur vi skall kunna utnyttja den nya datatekniken enbart för samhällsviktiga och för den enskilde oskadliga ändamål, t. ex. statistiska sammanställningar, och sålunda garantera ett rimligt skydd mot obehörigt intrång genom denna teknik i den personliga sfär, som det i alla demokratier anses viktigt att äga och försvara som en mänsklig rättighet.

Hittills tycks en serviceattityd alltför mycket ha präglat datateknikens tillämpare. Tydligen säljer, för att ta ett par exempel, statistiska centralbyråns statistiktjänst liksom postens adressregister ur sina datalager adresser på olika medborgargrupper, sammansatta alltefter beställarens önskemål. En hopkoppling av sådana datauppgifter med andra offentliga eller enskilda databankers uppgifter lär vara möjlig — något som har berörts under denna frågestund i annat sammanhang. Därigenom kan man för enskilda personer få fram ett slags biografier i form av stora uppgiftskombinationer, som ger ett starkt intryck av ett direkt intrång på privatlivets område, hur nu detta närmare skall definieras.

Därmed har också ett absolut nytt läge uppstått inom detta ömtåliga problemområde.

Utvecklingen har gått så snabbt, att man tydligen inte har förutsett allt detta. Det ligger nu fara i dröjsmål. Stora kvantiteter uppgifter kan kombineras med andra som redan har lämnats ut.

Vidare lär det inte vara lätt att i efterhand montera in effektiva lås på en databank för att förhindra ett bruk av banken, som genom nu eller senare aktualiserad lagstiftning kan komma att betraktas såsom otillåtet.

Ett skydd mot missbruk genom en av bara några få känd kod tycks på grund av mänskliga svagheter också vara alltför osäkert.

Det förefaller som om det finns lagstiftning eller åtminstone utarbetade

Svar på fråga ang. utredning om ordningen för körkortsindragning

förslag till sådan lagstiftning i en del andra länder, t. ex. i England. Detta förhållande borde väl underlätta lagstiftningsarbetet hos oss och kanske ge resultat tidigare än justitieministern i dag länkar sig.

Får jag nu till slut ställa ett par lagtekniska följdfrågor?

Kommer den blivande lagstiftningen helt eller delvis att beröra tryckfrihetsförordningen? I så fall kan det nya lagstiftningssskyddet inte inträda förrän tidigast 1974, om vi får ett förslag 1971.

Vidare vill jag fråga om inte statliga databankers uppgiftsförsäljning skulle kunna begränsas mer än nu eller rent av bringas att upphöra redan nu utan lagstiftning? En aktiv, kommersialiserad tillämpning av offentlighetsprincipen har väl egentligen aldrig avsetts. Denna försäljningsverksamhet bedrivs väl rimligen inte av inkomstintresse?

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **GEIJER**:

Herr talman! Herr Wiklunds första fråga, om tryckfrihetsförordningen här kommer in i bilden, kan jag endast besvara så, att jag har fått den upplysningen från kommittén att den håller på att undersöka detta men inte har kommit fram till någon definitivt ståndpunkt. Det är dock möjligt att detta är en fråga som berör tryckfrihetsförordningen, och i så fall kan definitivt avgörande inte ske annat än i vanlig ordning när det gäller grundlagsändring.

Beträffande den andra frågan om försäljning av uppgifter vill jag framhålla, att det ju rör sig om uppgifter som är offentliga. Huruvida man i fortsättningsen kommer att i samma utsträckning som nu lämna ut sådana uppgifter mot ersättning är en fråga, som får prövas av de olika departement under vilka de olika registren sorterar.

Herr **WIKLUND** i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för detta kompletterande

svar som i vad det gäller den första frågan är oroande, efter vad jag kan förstå. Men jag kan samtidigt givetvis inse, att det kan bli nödvändigt att gå vägen över en ändring i tryckfrihetsförordningen med den komplikation som detta innebär tidsmässigt. Jag tycker det är ytterst betydelsefullt att vi får veta att det sålunda kan bli nödvändigt att även granska tryckfrihetsförordningen i detta ärende.

Vad gäller försäljningen av datauppgifter är det kanske inte försäljningen i och för sig som jag vänder mig emot — åtminstone tills vidare i avvaktan på utredningsresultaten — utan det *aktiva* sätt på vilket man har erbjudit sina tjänster. Jag hoppas att utredningen verkligen mycket ingående och noggrant behandlar detta spörsmål så att det blir väl belyst hur det skall vara med denna sak i fortsättningen. Att posten är intresserad av att sälja hör ju till dess uppgift, höll jag på att säga. Posten är ju ett affärsdrivande verk. Men att statistiska centralbyrån gör det, kan jag inte lika lätt förstå.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 12

Svar på fråga ang. utredning om ordningen för körkortsindragning

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **GEIJER**, som yttrade:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig när de utredningsförslag kan väntas föreligga som avses ligga till grund för prövning av frågan i vilken ordning körkortsindragningar i samband med trafikförseelser o. d. skall ske.

Utformningen av de straffrättsliga påföljderna för trafiknykterhetsbrott utreds av kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott. Kommitténs förslag väntas inom kort. Trafik-

målskommittén som utreder frågan om påföljdssystemet vid övriga trafiköverträdelser torde komma att lägga fram sitt betänkande under våren 1971.

Vidare anförde

Herr **BÖRJESSON** i Falköping (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga. Hur många gånger körkortsindragningarna varit föremål för överläggning här i riksdagen vet jag inte, men det är åtskilliga gånger. Att jag nu har aktualiserat frågan beror närmast på att jag upplever det system som nu råder som i högsta grad otillfredsställande.

Körkortsindragningarna handhas för närvarande av länsstyrelserna, men enligt min mening bör de beslutas av domstol och icke av administrativ myndighet. Om domstolarna finge hand om körkortsindragningarna, skulle handläggningen enligt min uppfattning ske mycket snabbare. Det skulle bli större enhetlighet, och besluten skulle grundas på ett muntligt förfarande. Inte minst från rättssäkerhetssynpunkt skulle domstolsbehandling vara att föredra. Om körkortsindragning beslutas av domstol i samband med utmätandet av straff för gärningen, skulle man i mycket högre grad än nu kunna beakta det förfång som körkortsindragningen medför. Detta skulle möjliggöra en bättre samordning men även en differentiering av samhällets åtgärder vid trafikbrott.

Jag är medveten om att statsrådet inte kan lägga fram förslag till ändrade regler beträffande körkortsindragningar så länge inte utredningarna har lagt fram sina betänkanden. Jag hoppas dock att det inte skall dröja alltför länge innan betänkandena läggs fram och att en proposition i ärendet kan komma under nästa år.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 13

Svar på fråga ang. förslag om utbyggnad av Kaitumälven

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **BENGTSSON**, som yttrade:

Herr talman! Fru Eriksson i Stockholm har frågat mig om jag kommer att lägga fram något förslag till utbyggnad av Kaitumälven under höstriksdagen.

Frågan om vattenkraftutbyggnad prövas enligt vattenlagen. Någon ansökan om utbyggnad av Kaitumälven har ännu inte getts in till vattendomstolen. Först när prövningen enligt vattenlagen är avslutad kan frågan om eventuellt anslag till utbyggnaden föreläggas riksdagen. Mitt svar på fru Erikssons fråga är därför nej.

Vidare anförde:

Fru **ERIKSSON** i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga. Med min fråga avsåg jag inte att ta upp en debatt om hela Kaitumkomplexet, om följdverkningarna av en utbyggnad och om vidden av utbyggnaden. Det är snarare för att få klart för mig att den här frågan behandlas på vanligt seriöst sätt i regeringen som jag har velat ha det här svaret från jordbruksministern.

I en PM, som vi fick för ett år sedan, om utbyggnad av de fyra utbyggda Norrlandsälvarna förutsattes som självklart att Kaitumvattnet skulle överföras till Lule älv, och det väckte rätt liten uppmärksamhet. Regeringen varslade mycket tidigt — jag tror att det var i april eller i maj — att den tänkte lägga en proposition redan i juni om en sådan utbyggnad. Vid den tidpunkten — när vi hade frågan aktuell i våras — var det egentligen bara resonemang om huruvida en sådan överföring av vatten från Kaitumälven skulle störa Sjaunjaområdet, dvs. fågelskyddsområdet.

Men senare har andra synpunkter

Svar på fråga ang. förslag om utbyggnad av Kaitumälven

kommit in i debatten, nämligen frågan om vilka följdverkningar en utbyggnad kan komma att få när det gäller Kalix' älvdal.

Regeringen lämnade inte heller någon proposition i juni. Men det hindrade naturligtvis inte oppositionspartierna att dra in den här frågan i valrörelsen och framställa saken så: här finns en socialdemokratisk majoritet som eventuellt tänker utnyttja sin majoritetsställning under hösten för att åstadkomma en ny kränkning, som man uttrycker sig, av naturskyddet. Man ville dra upp en skiljelinje i fråga om bedömningen av vården om naturvärdena mellan oppositionspartierna, inklusive kommunisterna som också hjälpte till att suga på den där karamellen, och regeringen.

Nära nog intill de sista timmarna före valet uppringdes jag av människor som frågade hur jag ställde mig i den här frågan. Jag är ingen auktoritet på detta område men har ju genom händelsernas gång kommit att delta i dessa resonemang. Jag fick ärligt svara att den del av frågan som jag hade studerat under våren inte hade skrämt mig till ett bestämt ställningstagande mot en utbyggnad men att nya frågor hade kommit till som väl fick avgöra vilken ståndpunkt man skulle ta. Jag slöt mig till att regeringen också hade tagit del av den debatten — och regeringen hade ju inte heller lagt någon proposition.

Jag är fullt nöjd med att nu höra att regeringen inte kommer att lägga fram någon proposition i höst. Jag har fullt förtroende för den man som leder jordbrukspolitiken i vårt land. Jordbruksministern har visat sig ha känsla för naturvärdena och god kontakt med människor.

Jag tackar för svaret och finner att vi har tid för ett moget övervägande i frågan.

Härefter meddelade herr talmannen, att herr Ahlmark begärt ordet; och beslöt kammaren att beträffande denna

fråga upphäva den i 20 § 4 mom. kammarens ordningsstadga föreskrivna inskränkningen i yttranderätten.

I enlighet härmed lämnades ordet till

Herr AHLMARK (fp), som yttrade:

Herr talman! Regeringen vet tydligen ännu inte om den har för avsikt att bygga ut och delvis förstöra viktiga delar av Kaitumområdet. Liksom när det gällde Vindelälven så vacklar man in i det sista.

Jag hoppas att parallellen med Vindelälven kommer att fortsätta till sitt slut. Där lyckades ju oppositionen, naturvårdsopinionen och en minoritet i den socialdemokratiska riksdagsgruppen tvinga fram ett beslut som innebar att den sista stora orörda älven söder om Norrbotten sparas för kommande generationer.

Jag hoppas det går på samma sätt med Kaitumprojektet. Den delen av Norrbotten är ett av de sista verkligt stora, orörda vildmarks- och fågelområdena i Europa. Där vill man nu spränga en tunnel, bygga en väg, leda över vatten från en flod till en annan. Nu reser sig miljöopinionen i Sverige i protest mot de planerna. Den opinion som nu bildas för att rädda Kaitum och Sjaunja är av allt att döma i växande.

Om den saken kan jag tala av egen erfarenhet. I årets valrörelse tog vi liberaler upp miljöfrågorna och de ännu orörda Norrlandsälvarna vart vi kom och oberoende av vilken publik vi talade för. På ett hundratal möten i augusti och september i ett femtontal län har jag i år diskuterat Kaitumfrågan. Min tes har varit denna: Vi har inte rätt att offra oersättliga naturvärden för kortsiktiga ekonomiska intressen.

Vid sitt besök i Kaitumområdet i början av augusti preciserade folkpartiets ordförande Gunnar Helén den tanken så här: »Om denna utbyggnad kommer till stånd innebär den allvarliga skadeverkningar inom ett område som av forskare och naturvårdare betecknats

Svar på fråga ang. förslag om utbyggnad av Kaitumälven

som ett av de mest värdefulla vi har här i landet.»

Bakom de orden står folkpartiet samlat. Vart jag kom i landet i år mötte jag en aktiv förhoppning att politikerna äntligen skall förstå att miljöpolitik inte bara är paroller utan också handling. Stå fast vid ert motstånd mot planerna att ge sig på de ännu orörda Norrlandsälvarna, sade man till oss i valrörelsen. Och svaret från oss liberaler är givet. Det var givet *före* valet, och det är givet nu *efter* valet. Vi kommer inte att godta att någon av de stora orörda Norrlandsälvarna byggs ut eller på annat sätt allvarligt skadas. Vi får inte offra oersättliga naturvärden för kortsiktiga ekonomiska intressen.

Därefter anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON:

Herr talman! Här har vi tillsatt ett naturvårdsverk och byggt upp en miljövårdsorganisation som är unik i världen. Vi har regler för hur vi skall reglera vattendrag och älvar. Och i regeringen har vi sagt att det projekt det här gäller först skall prövas i vanlig ordning av den domstol som finns för ändamålet. Frågan har ännu inte ens kommit till det organ som skall pröva ärendet. Men innan vi har fått fram allt material vågar ändå herr Ahlmark ta ståndpunkt. Jag trodde att vi också i detta fall skulle göra som alltid annars, dvs. pröva alla för- och nackdelar, se vad vi kan göra i stället och undersöka om vi verkligen behöver göra detta ingrepp.

Först när den dagen kommer då vattendomstolen har prövat frågan tänkte jag ta definitiv ställning. Jag har sagt att miljövärd inte bara är att säga nej till alla tänkbara förslag. Det är möjligt att vi kommer att finna att den elkraftproduktion vi får genom detta projekt blir så omfattande att vi inte anser oss kunna avstå från den, och det kan även visa sig att det ingrepp vi måste göra kan bli mycket begrän-

sat. Och herr Ahlmark har ingalunda tillgång till resultaten av de undersökningar som är gjorda eller kommer att göras i detta fall.

Här gäller det ett område så stort som Blekinge, och det föreslagna projektet berör en mycket liten del. I det området finns redan nu en väg och en järnväg, som båda går mycket närmare det känsliga fågelområdet än den anläggning det kan bli fråga om. Kan vi då inte ta det lugnt och diskutera saken? Sedan kan vi ju se hur vi skall göra, när alla papper ligger på bordet.

Det förvånar mig mycket att folkpartiets ledare tar ställning i en fråga innan den över huvud taget är aktualiserad. Om vi arbetar på det sättet i miljöpolitiken, så kan vi aldrig klara problemen. Och det finns röster, herr Ahlmark, som talar för att vi skall genomföra detta projekt. Men jag har sagt att frågan för dagen inte är aktuell i annan mån än att vattendomstolen kommer att få en ansökan. Innan vattendomstolen har sagt sitt om lagligheten kommer vi inte att göra någonting inom regeringen. Detta betyder emellertid inte att vi vacklar in i det sista, utan det betyder bara att denna fråga skall få samma seriösa behandling som alla andra frågor.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Om regeringen är starkt splittrad och vill förhala en fråga — eller om ett parti är starkt splittrat och vill göra det — kan man naturligtvis säga: Vi väntar på den och den utredningen, på den eller den bedömningen och på det eller det materialet, som ännu inte finns samlat.

Men vi liberaler har resonerat på ett annorlunda sätt. Vi har sagt: Vår värdering beträffande de ännu orörda Norrlandsälvarna är så klar — de skall sparas för kommande generationer — att vi har ansett det felaktigt att inte tala om detta för människorna inför valet till den riksdag som skall avgöra

Svar på fråga ang. förslag om utbyggnad av Kaitumälven

Kaitumfrågan. Vi menar att det här är inte bara en sak som angår några experter och några personer i jordbruksdepartementet. Det angår de många människorna i vårt land. Det är en fråga att diskutera i en valrörelse när den riksdag skall utses som skall avgöra frågan. Därför sade Gunnar Helén sitt inför 1970 års val. Vi tycker det förfarandet är hederligt och i överensstämmelse med demokratins arbetsformer.

Nu talar jordbruksministern om att bl. a. naturvårdsverket skall se ytterligare på den här frågan. Ja visst — jag har den uppfattning som naturvårdsverket uttryckt i följande båda meningar: »Det är — — — uppenbart att en reglering av Kaitumälven automatiskt får svårbedömda återverkningar på hela Kalixälven nedom sammanflödet nära Lappeasuvanto. Ett principbeslut om att spara Kalixälven skulle lida av allvarliga brister om inte Kaitumgrenen lämnas intakt.» Jag delar alltså denna åsikt.

Nu säger jordbruksministern att detta område är ju stort som hela Blekinge. Han tycks inte ha läst en artikel i Dagens Nyheter i augusti av professor Gunnar Hoppe, där han visar att också i de nya planerna kommer skadeverkningsarna på Sjaunjaområdet i en rad olika avseenden att bli utomordentligt allvarliga.

Till slut sade jordbruksministern: Ta det lugnt, låt oss fortsätta att resonera, låt oss fortsätta att utreda. Ja, det var vad man sade år efter år i Vindelälvsfrågan, och människorna där uppe plågades i ovisshet. Vi tycker nu att ett snabbt beslut i Kaitumfrågan är möjligt att fatta. Ty våra värderingar i miljöpolitiken ligger klara, och vi hoppas att jordbruksministern snabbt kommer att fatta samma beslut för regeringens räkning.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Ahlmark har ett högt röstläge. Det hörde jag också un-

der valrörelsen, då man inom oppositionen ville göra gällande, att regeringen skulle vilja handla så snabbt för att utnyttja sin majoritet för överledning av Kaitumvattnet. Detta sades på många håll.

När nu regeringen inte handlat så snabbt under sommaren — förmodligen därför att regeringen tog frågan mindre lättvindigt än oppositionen ville påstå — förebrår man regeringen för det. Jag för min del är helt nöjd med att frågan utreds i alla detaljer.

Herr Ahlmark åberopar vad professor Hoppe skrev. Han var under våren relativt ensam om att framlägga dessa synpunkter. Jag var med i flera diskussioner och hade många kontakter med naturvårdsrepresentanter — det rådde stor tvekan, och man uttryckte sig mycket nyanserat om vilka följderna skulle bli, ifall vattnet överfördes. Vi skall vara litet ödmjuka, ty vetenskapsmännen har framfört olika uppfattningar i Kaitumfrågan, och det är bäst att inte rusa åstad efter att bara ha hört en.

Jag är helt nöjd med frågans behandling. Och man kan väl under dessa förhållanden inte längre beskylla regeringen för att fika efter att få igenom frågan under ett par månader då man har majoritet, som det antydde under valrörelsen. Det är just och uttryck för ett större politiskt ansvar, om man behandlar frågan så som svaret avslöjar att man skall göra. — Därmed nedvärderar jag varken jordbruksministerns eller mitt eget intresse för naturvärdena i jämförelse med herr Ahlmarks. Tänk — jag tror inte heller det är någon annan som anser att herr Ahlmark har större förtjänster om naturvärden än man har på regeringshåll och hos andra enskilda speciellt intresserade.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON:

Herr talman! Vi får säkerligen tillfälle att återkomma till denna fråga längre fram. Jag vill bara till protokol-

Svar på fråga ang. förslag om utbyggnad av Kaitumälven

let ha antecknat att det är underliga liberala värderingar herr Ahlmark för till togs då han säger att det är ohederligt att inte ta ställning före ett val i en fråga, som inte har kommit så långt att det föreligger ett förslag. Och är det att förhålla ett ärende, då man handlar precis som den lag föreskriver som riksdagen har antagit? Vi kan över huvud taget inte fatta ett beslut om utbyggnad av detta projekt innan frågan har kommit till vattendomstolen. Är det att förhålla ärendet då regeringen har sagt: »Nu skall vi skicka frågan till vattendomstolen, och sedan får vi avvakta resultatet av dess bedömning»? Det är ingen utredning, det är en dom vi väntar på om lagligheten av projektet. Utan ett sådant beslut i fråga om lagligheten kan inte gärna regeringen föreslå riksdagen någon utbyggnad.

Till sist vilar avgörandet i denna fråga hos riksdagen. Skulle det visa sig att regeringen finner skäl tala för en utbyggnad, kan inte regeringen avgöra saken själv, utan den får gå till riksdagen, och riksdagen bestämmer suveränt hur man skall göra i detta ärende.

Kom inte och tala om ohederlighet när vi före valet säger att vi inte vill ta ställning till denna fråga innan den är utredd och klar, men sedan är vi beredda att göra det! Här behagar ni ta ställning innan man över huvud taget har lagt alla papper på bordet. Jag vill varna för att i framtiden låta miljövärden styras av tillfälliga artiklar i dagspressen, ty vi kommer att behöva göra ingrepp i naturen på många sätt. De som säger att vi inte skall ha elkraft, utan vi skall ha atomkraft och naturgas, lever i den föreställningen att man kan få sådan energi utan ingrepp i naturen. Detta är inte ohederligt men naivt.

Låt oss i lugn och ro diskutera denna fråga när vi får alla papper på bordet!

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Hade man »i lugn och ro» diskuterat frågan om Vindelälven,

hade grävskoporna börjat gå fram där nu. Det var ju den opinion, som bildades av den hårda debatten, som stoppade det projektet.

Jag har aldrig sagt att det var »ohederligt» av regeringen att inte ta ställning i valrörelsen. Jag använde inte det ordet. Vad jag sade var att från *vår* utgångspunkt och med våra klara värderingar i fråga om de återstående Norrlandsälvarna fann vi det demokratiskt självklart att för vår egen del tala om vad *vi* tyckte, eftersom vi hade en bestämd uppfattning.

Vi fann det inte nödvändigt att avvakta ett visst domstolsutslag. Ty om man över huvud taget inte umgås med några planer på utbyggnad av Kaitumprojektet, kan man säga det oberoende av ett domstolsutslag som delvis gäller andra formaliteter. Om regeringen i detta ögonblick var beredd att säga: »Vi kommer inte att förordna några anslag för en sådan här utbyggnad», hade den kunnat säga det också i den här debatten.

Men det är klart: regeringen kommer att tvingas gå till riksdagen om den vill bygga ut, och det är bra. Då är frågan: Kan det då bli som den gången frågan om Vindelälven avgjordes? Hur kommer en socialdemokratisk minoritet att handla? Kommer den åter att förena sig med naturvårdsoptionen och med oppositionen för att spara de återstående Norrlandsälvarna? Jag hoppas att Nancy Eriksson, om det skulle behöva gå så långt, kommer att ha samma kura i Kaitumfrågan som hon hade i Vindelälvsfrågan och inte nu visa sig vara en papperstiger.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det är verkligen en oförskämd fråga herr Ahlmark ställer. Jag förutsätter att inte bara jag utan alla här tar ställning efter sitt samvete och inte sitter och trycker i bänken med någon annan uppfattning än de ger

Svar på fråga ang. förslag i anledning av framlagt skogsproduktionsprogram

till känna. Därför tycker jag att man inte skall uppträda på det sätt som herr Ahlmark gör.

Jag förutsätter en ordentlig prövning, och jag tror att det behövs en prövning. Jag har försökt sätta mig in i Kaitumfrågan men har icke fått de uppgifter som skulle vara avgörande för att jag skulle kunna veta vad det blir för följdverkningar. Man skall väl inte förebrå människor som vill ha tid på sig. Följderna kan ändå inte förändras i något väsentligt avseende om man tar ställning i dag eller om man väntar till nästa session.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 14

Svar på fråga ang. förslag i anledning av framlagt skogsproduktionsprogram

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund har frågat om riksdagen under höstsessionen kommer att föreläggas förslag med anledning av det skogsproduktionsprogram som framlagts för regeringen under april månad i år.

Jag utgår från att frågan avser den skrivelse om statliga åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland, som företrädare för vissa skogsindustrier överlämnade till regeringen i våras. Skrivelsen har varit föremål för remissbehandling. Remissvaren har nu kommit in, och ärendet är för närvarande under beredning i departementet. Med hänsyn till frågans vidd finner jag det inte möjligt att lägga fram förslag i ärendet till riksdagens höstsession. Jag kan nämna att flertalet remissinstanser har påpekat att det problemkomplex, som framställningen berör, i en rad punkter sammanfaller med de frågor skogspolitiska utredningen har att utreda.

Vidare anförde

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Bakgrunden till den är det skogsproduktionsprogram, vilket statsrådet mycket riktigt hänvisar till, som har lagts fram på grund av risken för otillräcklig råvara i Norrland. Detta program liknar mycket det som nu genomföres i Finland. Med normal trimning av industrienheterna i fråga kan man med stor säkerhet säga att vissa nedläggningar inom en nära framtid kommer att göras. Skogsprogrammets syfte är att motverka dessa nedläggningar. Resultatet av ett sådant program genomfört i full utsträckning skulle t. o. m. ge möjlighet till viss nyetablering. I Storuman har man planer på att nyetablera en industri med fiberråvara som underlag — ASSI bygger i Piteå en massafabrik. Programmet skulle möjliggöra ökade arbetstillfällena för omkring 4 000 personer enbart i skogen. Det är en mycket stor lokalisering. Jag tror mig veta att remissvaren i stort sett är positiva och att remissinstanserna anser att utgångspunkterna för programmet är realistiska.

Jag beklagar att statsrådet inte har funnit det möjligt att lägga fram förslag i höst. Av formuleringen i svaret att döma kan man inte heller vänta något förslag i statsverkspropositionen, eftersom skogspolitiska utredningens betänkande också förmodligen behöver remissbehandlas innan statsrådet är beredd att ta ställning. Det är därför risk för att det går som det sägs i ordspråket: »Medan gräset gror, dör kon.» Så får det inte gå.

Jag hoppas att statsrådet är fullt medveten om det ansvar som samhället har för sysselsättningen i detta område. Jag har svårt att tänka mig att de åtgärder som föreslås i programmet skulle strida mot något förslag från skogspolitiska utredningen. I stort är vi väl ändå eniga om skogsindustrins betydelse i vårt

Svar på fråga ang. de i gymnasiet använda läroböckerna i historia

land. De åtgärder som föreslås skulle beröra alla kategorier. Vi får inte låta de många utredningar som på olika sätt berör varandra hindra nödvändiga åtgärder. Enligt min mening är det verkligen nödvändigt att vidta snara åtgärder i inlandet. Det föreslagna skogsproduktionsprogrammet är främst en systerpolitisk och näringspolitisk fråga.

Till sist, herr talman, vädjar jag till statsrådet att han inte låter formaliteterna, hur viktiga de än är, hindra nödvändiga åtgärder. Det kan medföra att kon dör medan gräset gror.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 15

Svar på fråga ang. de i gymnasiet använda läroböckerna i historia

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet CARLSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Källstad har frågat mig, vilka åtgärder jag ämnar vidta med anledning av att några av de mest använda läroböckerna i historia på gymnasiet markant avviker från läroplanen.

De läroböcker som används i skolväsendet skall med vissa undantag granskas av statens läroboksnämnd. Det ankommer på skolstyrelsen att, efter förslag av rektor och lärare, besluta om vilka böcker som skall antas. Det åligger självfallet alla dem som deltar i läroboksgranskningen att se till att endast sådana läroböcker används som svarar mot i läroplanen ställda krav.

Jag vill slutligen erinra om att frågan om den framtida läromedelsgranskningen för närvarande utreds av läromedelsutredningen.

Vidare anförde:

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Carlsson för svaret på min fråga. Jag

förmodar att han förstår att jag har byggt min fråga på resultatet av en utredning, som utförts av den av statens läroboksnämnd tillsatta granskargruppen vid statsvetenskapliga institutionen vid universitetet i Göteborg. Det är fem läroböcker som varit föremål för granskning. För korthetens skull kallar jag dem Borg, Brolin, Bäcklin, Söderlund och Tham. Man har använt en systematisk innehållsanalys och har gjort en kvantitativ mätning för att fastställa kvaliteten hos böckerna, speciellt med avseende på perioden efter 1918. Även illustrationerna har granskats.

De vidgade internationella kontakterna medför enligt läroplanen att det är angeläget att inte bara förståelsen för andra folk ökas utan att också kunskaper finns om politiska förhållanden och sociala och ekonomiska funktioner. Enligt kursplanen skall ett huvudsyfte med undervisningen vara att de politiska men också de ekonomiska och sociala utvecklingslinjerna redovisas. Det är också nödvändigt att uppmärksamheten riktas mot större geografiska enheter. Framför allt får den allmänna historien inte betraktas ur en renodlat europeisk synvinkel.

Det är då fel att, såsom är fallet i tre av läroböckerna, till 80 procent prioritera det politiska materialet. Genomsnittligt har så varit fallet till 70 procent. Det är t. ex. fel att bara berätta om den politiska bakgrunden till Hitlers maktövertagande. Man måste också redovisa hur det samhälle såg ut ekonomiskt och socialt, där Hitler kunde få makten. Uppläggningsgruppen är enligt granskargruppen traditionell, och i fyra av böckerna minskar t. o. m. den ekonomiska och sociala andelen i beskrivningen av perioden efter 1945. I en viktig avvägningsfråga har man alltså avvikit från läroplanens intentioner. Inte heller läroplanens globala perspektiv har slagit igenom i de nämnda böckerna.

Jag vill återge ett par rader ur granskargruppens noggranna undersökning,

Svar på fråga ang. de i gymnasiet använda läroböckerna i historia

där det anförts att läroböckerna i ett par fall avviker så markant från läroplanen »att man kan förvänas över att de godkänts för användning».

Jag skulle vilja höra vad statsrådet anser om detta. Han anför i sitt svar att alla de som deltar i läroboksgranskningen skall se till att endast sådana läroböcker används som svarar mot i läroplanen ställda krav. Har detta iakttagits beträffande dessa böcker? Står vi inte i detta avseende inför ett ganska anmärkningsvärt fall?

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet CARLSSON:

Herr talman! Detta problem är ju inte nytt, utan det är något som vi haft kännning av under lång tid. Vad som inträffat är att man under senare år ägnat större uppmärksamhet åt frågan om våra läroböckers kvalitet. Denna diskussion tycker jag, liksom säkerligen också herr Källstad, är utomordentligt tillfredsställande. Jag har under den tid jag varit utbildningsminister ofta ute på fältet fått påpekanden om att det ännu finns betydande brister i våra läroböckers kvalitet. Med kvalitet menar jag därvid läroböckernas följsamhet till läroplanens intentioner.

Det är bl. a. också därför som läroboksnämnden tillsatt den granskningsgrupp, som herr Källstad åberopade, bestående av tre vetenskapsmän i ämnet historia. Dessa har haft i uppgift att med särskilt stor noggrannhet granska de läroböcker som förekommer i detta ämne. De resultat som de kommit fram till visar enligt min uppfattning behovet av att vi verkligen följer utvecklingen på detta område med skärpt uppmärksamhet. Jag vill samtidigt understryka följande ord i förordet till läroplanen: »Anvisningar och kommentarer avser naturligtvis endast att ge uppslag för undervisningen, inte att i detalj binda eller reglera denna.»

Jag tror för övrigt att det är en omöjlighet att detaljreglera hur en lärobok

innehållsmässigt skall utformas. Vi har läroboksnämnden för att man skall ha möjlighet att individuellt granska med hänsyn till uppdragna principer.

Inte bara med anledning av den här utredningen utan också med anledning av konkreta situationer som jag upplevt och refererade situationer ute i skolorna och i andra sammanhang vill jag säga att läget ingalunda är helt tillfredsställande. Jag hoppas att vi tack vare det uppmärksamma arbete som utförs av läroboksnämnden stegvis skall kunna göra en inte alltför bra situation bättre och bättre.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för utbildningsministerns kompletterande ord, vilka stämmer bra överens med de synpunkter som jag själv har på denna sak.

När det gäller historieböckerna gav jag här några exempel, och jag skulle helt kort vilja antyda att det i de nämnda fem böckerna läggs en kraftig tonvikt vid Europa och Norden. Mer än 50 procent ägnas åt dem. I en av böckerna får Latinamerika 0,7 procent av innehållet, Latinamerika, Asien och Afrika får sammanlagt 10 procent. Sverige och Västeuropa står i centrum, och u-länderna glöms bort i hög grad. Det spanska inbördeskriget nämns inte i tre av böckerna. Den internationella krisen och den nya politiken under Roosevelt antyds bara.

Jag förstår att utbildningsministern av detta dragit den slutsatsen att det är nödvändigt med en granskning. Jag tycker att det är viktigt att granskningen gäller inte bara böcker som skall ge religionskunskap utan också böcker i historia och andra ämnen. Jag håller med om att man naturligtvis inte kan fastställa några detaljregler. Enligt läroplanen skall undervisningen ske på sådant sätt att elevernas kritiska och självständiga betraktelsesätt skall kunna utvecklas. Det visar sig dock att texterna i dessa böcker är till 80 procent beskri-

vande; de borde i stället vara mera analyserande och förklarande. De borde kunna väcka debatt och utgöra diskussionsunderlag. På så sätt skulle de kunna hjälpa fram till ett mera självständigt betraktelsesätt. De skulle då i högre grad kunna tillgodose läroplanens krav.

Hur långt läroböckerna skall följa läroplanen är emellertid läroboksnämndens sak att avgöra. Det finns inte några generella uttalanden om hur stor frihet författarna skall ges härvidlag. Undersökningen visar att det finns så stora avvikelser från normerna i läroplanen att man till och med ifrågasatt om dessa böcker är riktigt lämpliga.

Jag uttalar i alla fall min tacksamhet över att utbildningsministern betonat vikten och värdet av att man med uppmärksamhet följer denna fråga och att granskning är viktig och nödvändig.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 16

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Skoglund* (s), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående inrättande av ett centrum för njurtransplantationer i Umeå.

herr *Persson* i Heden (cp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående väg som skall undantagas från allmänt underhåll, och

herr *Antonsson* (cp), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående användningen av sötvattendragen.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 17

Interpellation ang. formerna för gift-nämndens registrering av bekämpningsmedel, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Fru SUNDBERG (m), som yttrade:

Herr talman! Att ett klart påvisbart samband föreligger mellan den ökade användningen av giftiga preparat och stegringen av genetiska förändringar på växter, djur och människor har först på senare år blivit en allmän kunskap. Såväl vetenskapsmän som massmedia har uppmärksammat den biologiska fara som ligger i en tilltagande förbrukning av syntetiska medel såväl inom farmakologin som vid besprutning av gröda eller andra arealer. Inom växtområdet har frågan i hög grad aktualiserats både i samband med de negativa erfarenheter som gjorts vid användningen av klorerade kolväten för besprutning, vilka också förbjudits, och nu med avseende på de miljöskadliga verkningar som besprutning med hormoslyr synes ha medfört.

Såväl försvarets forskningsanstalt som utländsk sakkunskap har framfört misstanke om att detta medel kan ha fosterskadande effekt. Svenska vetenskapsmän har i samband med fynd av kraftigt missbildade växter av vanliga svenska sorter som åkertistel och klöver satt den genetiska förändringen i samband med herbicidbesprutning av områden. Enligt uppgift framställdes hormoslyret redan under andra världskriget för att tjänstgöra som utrotningsmedel för fiendens vegetation, och att ett ytterligt närbesläktat ämne använts i Vietnamkriget i samma avsikt torde vara välbekant. Likväl har medlet kunnat fortsätta att brukas i vårt land och därmed utgjort en allvarlig fara för vår livsmiljö.

I ett svar på en enkel fråga i våras meddelade socialministern att giftnämnden tagit upp frågan om medlets fortsatta användning. Något förbud mot användningen kom icke till stånd, detta trots att giftnämnden enligt egen utsago

Interpellation ang. effektivisering av språkundervisningen i grundskolan och gymnasiet

har befogenhet att med omedelbar verkan förbjuda vidare tillhandahållande och användning av ett preparat, om det skulle yppas så allvarliga risker beträffande detsamma att det inte längre bör få användas. Man ställer sig onekligen frågan hur allvarliga de yppade riskerna skall vara för att ett förbud skall komma till stånd.

När från auktorativt håll framförs så grava betänkligheter mot användningen av ett miljögift som i detta fall borde det varit giftnämndens skyldighet att förbjuda preparatet med omedelbar verkan för att sedan utan den tidspress, som förekomsten av medlet i handeln innebär, kunna utföra noggranna vetenskapliga undersökningar. Då skulle också en noggrann biologisk prövning kunna göras. Man kan i dag ifrågasätta om den prövning som giftnämnden gör är tillräckligt ingående för att garantera frånvaron av skadeverkningar av ett registrerat preparat.

Enligt bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962, vilken trädde i kraft 1 januari 1964, får bekämpningsmedel inte användas eller överlätas utan att ha godkänts vid en särskild registreringsprocedur hos giftnämnden. Medel som hölls till salu den 1 oktober 1963 och som anmälts för registrering enligt de nya bestämmelserna senast den 31 mars 1964 får dock, såvida inte giftnämnden förordar annorlunda, försälas och användas i avvaktan på registreringsnämndens slutgiltiga prövning. I motionen 394 år 1969 framförde jag betänkligheter mot att dessa övergångsbestämmelser fortfarande gällde och begärde en översyn av övergångsbestämmelserna för handel med kemiska bekämpningsmedel och en kontroll av icke registrerade medel.

I sitt remissyttrande hänvisade giftnämnden till den nedgång i antalet övergångsfall som redan ägt rum och framförde att prövning av återstående övergångsfall med sannolikhet skulle verk-

ställas inom ett år.

Eftersom riskerna med användandet av bekämpningsmedlen aktualiserats och ett år snart gått till ända sedan riksdagen behandlade nämnda motion, torde det vara av intresse att få reda på i vad mån bekämpningsmedel fortfarande saluföres och användes utan att vara registrerade av giftnämnden.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1. Överväger statsrådet att på grund av de erfarenheter som gjorts vid besprutning med hormoslyr ompröva formerna för giftnämndens prövning för registrering av bekämpningsmedel?

2. Vill statsrådet lämna en redogörelse för hur många icke registrerade bekämpningsmedel som i dag saluföres och brukas under skydd av övergångsbestämmelserna?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. effektivisering av språkundervisningen i grundskolan och gymnasiet

Ordet lämnades på begäran till

Fru SUNDBERG (m), som yttrade:

Herr talman! I läroplanen för gymnasiet framhålles bl. a. att »med tillgång till ett stort antal språkutbildade medborgare kan vårt land upprätthålla och vidga de kontakter som är av betydelse för vår kulturella, tekniska, ekonomiska och sociala utveckling. Goda färdigheter i främmande språk är därför nödvändiga.»

Även om antalet språkutbildade kraftigt stigit kan man i dag allvarligt diskutera huruvida kravet på goda färdigheter i främmande språk föreligger hos dem som lämnar gymnasiet.

Interpellation ang. effektivisering av språkundervisningen i grundskolan och gymnasiet

Att så inte är fallet bevisas inte minst genom de studieresultat som presenterats av de filosofiska fakulteterna med avseende på dem som studerar språk enligt det nya utbildningssystemet vid dessa fakulteter. Riksdagen har fastställt att minst två tredjedelar av de studerande bör klara 40 poäng på två terminer. De siffror som redovisas från de olika universiteten visar att denna andel ingenstans uppnåtts; siffrorna är i verkligheten så låga att man allvarligt kan befara att en stor del av de språkstudierande inte heller under sin tredje termin kommer att kunna klara de 40 poängen, något som är nödvändigt för att den studerande inte skall utspärras från fakulteten och dessutom mista rätten till fortsatta studiemedel.

Orsaken till de otillräckliga studieresultaten anses av utbildningsnämnderna till stor del ligga i bristande förkunskaper hos de studerande. Förmågan att tala och skriva det främmande språket kan inte bibringas vid den högre undervisningen, om eleven i praktiken saknar de mest elementära kunskaper om ett språks uppbyggnad och funktion.

Klagomålen på bristande färdigheter i främmande språk hos de studerande har ökat i samma takt som skolans krav på kunskap i grammatik och språkuppbyggnad minskat. Vad som klart kommit till synes är att utformningen av den moderna språkundervisningen icke fyller de krav som man måste ställa. Extensivläsningen av främmande text på gymnasiet liksom muntliga redogörelser blir omöjliga om inte språkets uppbyggnad och funktion är klar för eleven. Det är med beklagande man måste konstatera att frånvaron av undervisningen i svensk grammatik under praktiskt taget hela skoltiden fått så ytterligt negativa konsekvenser för elevernas förmåga att tillägna sig kunskap i främmande språk.

I undervisningsplanen för grund-

skolan sägs bl. a.: »Grammatiska termer skall införas med stor försiktighet och endast då de blir till redskap som främjar elevernas förmåga att allt bättre behandla de språkliga uttrycksmedlen.» Ingenting nämnes om betydelsen av kännedom om grammatiska termer för studium av främmande språk.

Detta är märkligt med hänsyn till inte minst de elever som i framtiden vill studera främmande språk på högre stadium. Över huvud taget torde det vara omöjligt att klara högre språkstudier utan att ha elementära språkbegrepp klara för sig — ett förhållande som våra språklärare också påvisar. Allmänt tenderar hela språkundervisningen att i första hand läggas upp för de elever som har ett utpräglat akustiskt minne, medan elever som har behov av regler och logik icke kan få ett tillfredsställande underlag till språkfärdighet.

Ett rättvisekrav måste vara att alla elever erbjuds en undervisning efter deras förutsättningar. Endast då kan man nå resultat som i någon mån är tillfredsställande. Från alltför många håll har i dagens debatt påvisats en klar sänkning av färdigheter i främmande språk, och denna sänkning kan inte ursäktas med hänvisning till den kvantitativa ökningen. Kunskapen i främmande språk kan visserligen tillägnas på samma sätt som det på vilket det lilla barnet lär sig tala, men att uteslutande använda den metoden, när endast ett fåtal undervisningstimmar per vecka står till buds, har visat sig vara omöjligt. Erfarenheten visar i stället att en god kunskap i modersmålets språklära utgör en god grund att bygga på för vidare språkstudier.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet få ställa följande frågor:

Ämnar statsrådet vidtaga några åtgärder för att effektivisera språkundervis-

Interpellation ang. forskning om den svenska u-hjälpens historiska bakgrund

ningen i grundskolan och på det gymnasiala stadiet?

Kommer statsrådet i så fall att undersöka och beakta sambandet mellan kunskap i svensk grammatik och förmåga att behandla främmande språk?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Interpellation ang. forskning om den svenska u-hjälpens historiska bakgrund

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Agnäs (m), som yttrade:

Herr talman! I dagarna — den 10 oktober 1970 — har Fidjiöarna blivit självständig stat. I Sverige torde allmänheten endast flyktigt känna till Fidjiöarna. Vad som är av yttersta intresse i samband med Fidjiöarna är att det var just förhållandena där och på angränsande ögrupper i Oceanien som delvis gav upphov till det som vi i dag kallar u-hjälp. I dagens läge borde detta bekantgöras.

Redan på 1840-talet hade nämligen världsmissionen begynt. En mängd missionssällskap, framför allt engelska och tyska, hade sänt ut missionärer till de flesta delar av världen, vilket också innebär att horisonten vidgades i de gamla kulturländerna och kännedomen om avlägsna världsdelar nådde allmänheten genom att de utsända rapporterade till hemländerna. De som var verksamma på Fidjiöarna och i Oceanien informerade sina missionssällskap och deras tidningsorgan. I Sverige spriddes nyheterna framför allt genom Svenska missionssällskapet och den av C. O. Rosenius redigerade Missionstidningen, som också förmedlade svensk ekonomisk hjälp till de utländska missionerna och fördenskull meddelade information. Det kan i detta sammanhang som jämförelse anföras, att när i dag vad

som sker i Vietnam engagerar människor och anges som det grymmaste man känner om behandlingen av u-länderna, så var vad som ägde rum på Fidjiöarna och i Oceanien det som upprörde sinna på 1840-talet. De som känner denna missionshistoria anser att av det som svensk press publicerat torde skildringarna av förhållandena i detta område vara det ohyggligaste. I Missionstidningen återfinns spaltmeter efter spaltmeter av bloddrypande skildringar om stamkrig, familjefejder, kannibalism och barnamord. Det framkom, hur missionärerna vid denna tid reagerade mot kolonialpolitiken, och i maj 1845 skrev t. ex. Missionstidningen: »Det sätt, varpå Frankrike gått till väga för att taga denna ö i besittning, måste med evig skam brännmärka det franska namnet.»

Missionärerna satt inte med händerna i kors. Missionären Waterhouse meddelar redan i november 1844: »På dessa kannibalske Fidji-öar hava de Wesleyanske missionärerna en rik skörd: 6 stationer och ett stort antal infödda lärare, 985 församlingsmedlemmar, 51 dopkandidater, 31 skolor, 106 skollärare, 1 148 elever, vuxna och barn.»

Vad som särskilt väckte missionärernas indignation var detta samhälles behandling av de gamla och barnen: »Sina barn taga de om fötterna och sönderslå deras hjärna mot ett träd. Arma fidjier! Tusende av edra barn äro ihjälslagna och tusende skola bliva ihjälslagna.» John Waterhouse skriver: »Barnen av de dödade (som dödats i krig) togs till Bau och fastgjordes vid träden på det att hövdingarnas egna barn med bågar och pilar måtte skjuta på dem, döda dem och så utbilda sig till skickliga krigare. Så uppfostra fidji sina barn.»

I ett sådant samhälle behövdes ingen familjeplanering — de vuxna skötte på detta grymma sätt barnbegränsningen. Det är detta som delvis torde vara bakgrunden till den reservation mot barnbegränsning som visats av missionssäll-

Interpellation ang. forskning om den svenska u-hjälpens historiska bakgrund

skapen. Missionen har helt enkelt uppfattat sin kallelse så att den måste rädda så många liv som möjligt. En liknande historisk bakgrund har ju icke SIDA, som ju först kom in i bilden när världens överbefolkning blivit ett faktum.

I det samhälle missionärerna informerade om begravdes de gamla levande, och åldringsvården är därför ett annat område där missionärerna fick göra en pionjärinsats i avlägsna länder. Om arbetet för barnen och de gamla lämnade Missionstidningen upplysning, och så steg en allt större del av vad som i dag kallas u-länderna in i svenskt folkmedvetande. Det heter i tidningen: »Länder vilkas namn knappt blivit hörda träda i dagen.» Det kan påpekas att ingen del av världen vid denna tid fick en sådan publicitet i vårt lands press som Fidji och Oceanien i övrigt, men även andra länder i den tredje världen såsom Abessinien, Madagaskar, Kina, Japan och Indien skildras utförligt i stora reportage.

Vad som hände på Fidji och i övriga u-länder och som av Rosenius publicerades blev icke blott anledning till svenskt stöd åt utländska missioner, bl. a. genom Svenska missionsällskapet, utan även motivet till bildandet av Evangeliska fosterlandsstiftelsen, som är det första svenska sällskap som hade ett eget missionsfält. Sverige fick den första folkskolestadgan 1842, och redan vid denna tid hade Missionstidningen så mycket stoff att kunskap om u-länderna hade kunnat stå på skolschemat. Man kan alltså säga att den relativt vitt spridda Missionstidningen redan 1842 blev redskap för en rörelse och en verksamhet som vuxit till en landsomfattande aktion, där alla politiska partier i dag är engagerade och där Sverige gör en betydande insats. Intresset för svensk u-hjälp har dock enligt vissa observatörer svalnat. Orsakerna är troligen flera, men bland dem kan förvisso bristande information om hjälpen till utvecklingsländerna nämnas, både

dess utformning och dess utsikter. Inför 1971 förbereds en aktion för att bredda och fördjupa informationen. Som ett exempel kan nämnas den stora utställning i ämnet som planeras av Etnografiska museet i februari 1971. Här kan dock fastslås att sambandet mellan dagens hjälpverksamhet och det förgångna är, fastän ytterst betydelsefullt, ännu outrett och okänt. Det förekommer nästan inte alls i läroböckerna. SIDA torde vara betjänt av en utredning som visar sambandet mellan vår nuvarande u-hjälp och de första svenska initiativen, och medel finns ju disponibla för information. Just med anledning av Fidjiöarnas självständighetsförklaring, som framför allt gläder missionsällskapen och visar betydelsen av deras arbete, skulle de även ha nytta av utredningen.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till utrikesministern få ställa följande fråga:

Anser utrikesministern det möjligt att uppdraga åt SIDA att i samverkan med Svenska institutet för missionsforskning och Evangeliska fosterlandsstiftelsen utföra forskning om den moderna svenska u-hjälpens bakgrund i syfte att utröna de psykologiska och metodiska förutsättningarna för svenskt u-landsbistånd att vinna förståelse och engagera allmänheten?

Denna anhållan bordlades.

§ 20

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 153, med förslag till lag om vissa kommunala befogenheter i fråga om sysselsättning för handikappade, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 21

Anmäldes motionen nr 1476, av herrar *Grebäck* och *Josefson* i Arrie, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr

145, med förslag till lag om införande av nya jordabalken, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 22

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

För deltagande i sammanträde inom Europarådet anhålles om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 26—30 oktober 1970.

Stockholm den 20 oktober 1970

Gunnar Hedlund

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 28 oktober—4 november 1970 under vilken tid jag tjänstgör som delegat vid UNESCO's generalkonferens i Paris.

Stockholm 22 oktober 1970

Ingrid Sundberg

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om tillstånd att vara tjänstledig från riks-

dagsarbetet under tiden 17—20 november 1970, för att deltaga i en arbetskonferens i London om databanker och samhället, anordnad av The National Council for Civil Liberties.

Stockholm den 21 oktober 1970

Kerstin Anér

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 23

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Källstad* (fp), till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående förfarandet vid beslut om vapenfri tjänst, och

herr *Nordstrandh* (m), till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet angående förlängning av normalstudietiden för moderna språk.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 17.33.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 23 oktober

Kl. 14.00

§ 1

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 153, med förslag till lag om vissa kommunala befogenheter i fråga om sysselsättning för handikappade.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till lagutskott den å bordet vilande motionen nr 1476.

§ 3

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

fru *Sundberg* (m), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående formerna för giftnämndens registrering av bekämpningsmedel, m. m.,

fru *Sundberg* (m), till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet angående effektivisering av språkundervisningen i grundskolan och gymnasiet, samt

herr *Nilsson* i Agnäs (m), till herr ministern för utrikes ärendena angående forskning om den svenska u-hjälpens historiska bakgrund.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 4

Till bordläggning anmäldes

bevillningsutskottets betänkande nr 54, med anledning av Nordiska rådets svenska delegations skrivelse med överlämnande av berättelse för rådets ader-

tonde session, såvitt skrivelsen hänvisats till bevillningsutskottet; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av motioner rörande medborgarskapslagstiftningen, m. m.,

nr 51, i anledning av motion om ökad muntlighet i förvaltningsförfarandet,

nr 52, i anledning av motion om vidgad tillämpning av kontradiktoriskt förfarande i förvaltningsärenden, m. m.,

nr 53, i anledning av motion om skyldighet för myndighet att motivera beslut,

nr 54, i anledning av motioner om åtgärder för att stärka det administrativa rättsskyddet,

nr 58, i anledning av motioner om straff för flygplanskapning,

nr 59, i anledning av motioner angående olovlig värvning,

nr 60, i anledning av motioner om översyn av steriliseringslagen, och

nr 61, i anledning av motion om översyn av bestämmelserna angående rätt till nödvärn.

§ 5

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 147, med förslag till lag om ändring i lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 6

Anmäldes motionen nr 1477, av herr *Regnéll m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 156, med förslag till förordning om ändring i förord-

ningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 7

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 23—30 oktober 1970 med anledning av läkares beslut om isolering i hemmet.

Thorbjörn Fälldin

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 8

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Åsling* (cp) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående lokaliseringen av skogsinstitutet för norra Sverige.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.02.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 27 oktober

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande oktober.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 147, med förslag till lag om ändring i lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den å bordet vilande motionen nr 1477.

§ 4

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 54 samt första lagutskottets utlåtanden nr 50—54 och 58—61.

§ 5

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:

nr 49, med anledning av motioner om införande av tjänstemannataxering i första instans,

nr 51, med anledning av motion beträffande uppborrdskontrollen, och

nr 53, med anledning av motioner angående beskattningen av multinationella företag m. m.

§ 6

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 149, med förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1958:110),

nr 152, med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1), och

nr 154, med förslag till lag om lokaliseringssamråd, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 7

Till bordläggning anmäldes skrivelse från talmanskonferensen med överläm-

ande av en från konstitutionsutskottet inkommen skrivelse med förslag till ny riksdagsstadga.

§ 8

Anmäldes följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, med förslag till ackordslag m. m., motionen nr 1478, av herr *Oskarson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1922: 260) om automobils katt, motionerna:

nr 1479, av herr *Antonsson m. fl.*, och nr 1480, av herr *Magnusson* i Borås m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 139, med förslag till lag om ändring i lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, motionen nr 1481, av herr *Larsson* i Luttra m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse, motionerna:

nr 1482, av herr *Antonsson m. fl.*,

nr 1483, av herr *Gustafson* i Göteborg,

nr 1484, av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl., och

nr 1485, av herrar *Magnusson* i Borås och *Björkman*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142, med förslag till förmånsrättslag, m. m., motionerna:

nr 1486, av herr *Hovhammar m. fl.*,

nr 1487, av herrar *Magnusson* i Borås och *Krönmark*, och

nr 1488, av herr *Westberg* i Ljusdal m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 143, angående reviderade tim- och kursplaner för de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna i gymnasieskolan, motionerna:

nr 1489, av fru *Hjelm-Wallén m. fl.*,

nr 1490, av herr *Källstad m. fl.*,

nr 1491, av fru *Nilsson m. fl.*,

nr 1492, av fru *Sundberg* och herr *Wennerfors*, och

nr 1493, av herr *Wennerfors m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 145, med förslag till lag om införande av nya jordabalken, m. m., motionerna:

nr 1494, av herr *Lundberg*, och

nr 1495, av herr *Tobé*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 146, med förslag till lag om ändring i lagen (1907: 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m., motionen nr 1496, av herr *Wiklund* i Stockholm och fru *Anér*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 156, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift, m. m., motionerna:

nr 1497, av fru *Anér*,

nr 1498, av herr *Antonsson m. fl.*,

nr 1499, av herr *Antonsson m. fl.*,

nr 1500, av herr *Grebäck*,

nr 1501, av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl.,

nr 1502, av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl.,

nr 1503, av herr *Hedin m. fl.*,

nr 1504, av herr *Hermansson m. fl.*,

nr 1505, av herr *Holmberg m. fl.*,

nr 1506, av herr *Holmberg m. fl.*,

nr 1507, av herr *Nilsson* i Östersund m. fl.,

nr 1508, av herr *Nordstrandh m. fl.*,

nr 1509, av herr *Petersson* i Gäddvik,

nr 1510, av herrar *Sellgren* och *Stridsman*,

nr 1511, av fru *Sundberg* och herr *Lothigius*,

nr 1512, av herr *Åkerlind*, och

nr 1513, av herr *Åkerlind*.

Dessa motioner bordlades.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.05.

In fidem
Sune K. Johansson